

”KIVA KUULLA KOKEMUKSIA JA MIKÄ ON TILANNE JA MEININKI MUILLA” – ISIEN KOKEMUKSIA RYHMÄNEUVOLASTA

Helena Lovén

Opinnäytetyö
Huhtikuu 2011

Hoitotyön koulutusohjelma
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala

Tekijä(t) LOVÉN, Helena	Julkaisun laji Opinnäytetyö	Päivämäärä 18.04.2011
	Sivumäärä 44+4	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus () saakka	Verkojulkaisulupa myönnetty (x)
Työn nimi "Kiva kuulla kokemuksia ja mikä on tilanne ja meininki muilla" - Isien kokemuksia ryhmäneuvolasta		
Koulutusohjelma Hoitotyön koulutusohjelma		
Työn ohjaaja(t) POHJOLAINEN, Maritta PUNNA, Mari		
Toimeksiantaja(t) Palokan terveydenhuollon kuntayhtymä		
Tiivistelmä <p>Isyys ja isänä oleminen ovat muutoksen tilassa. Miehiä kannustetaan osallistumaan enemmän perheen arkeen ja olemaan läsnä heti lapsen synnyttyä. Miehiä rohkaistaan nauttimaan isäksi tulosta ja isyydestä sekä hylkäämään vanhat traditiot. Isän läsnäolon lisääntyessä perheessä äitiys- ja lastenneuvolan tulee huomioida isää enemmän ja kohdella heitä tasavertaisesti äidin kanssa.</p> <p>Opinnäytetyön tarkoituksena on kuvata isien kokemuksia ja kehittämistoiveita isä-vauvaryhmäneuvolan toiminnasta. Tutkimuksella selvitettiin millaisena isät kokivat isä-vauvaryhmäneuvolan ja miten he kehittäisivät toimintaa. Työn tavoitteena on tuottaa tietoa isien kokemuksista isä-vauvaryhmäneuvolasta ja auttaa neuvolatoiminnan kehittämisessä.</p> <p>Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena ja haastattelut toteutettiin teemahaastatteluinä. Aineisto kerättiin haastatteleamalla neljää isää talvella 2010.</p> <p>Isät kokivat ryhmäneuvolan tarpeelliseksi ja suhtautuivat siihen positiivisesti. Isät pitivät tärkeänä sitä, että he pääsivät jakamaan isyyden tuomia uusia kokemuksia sekä kuulemaan muiden perheiden arjesta. Suurin osa isistä koki saaneensa ryhmäneuvolasta vertaistukea. Keskeisimpinä tutkimustuloksina kehittämistä vaativia osa-alueita ovat parisuhteesta ja terveystottumuksista keskustelut. Lähes kaikki isät olivat sitä mieltä, että isä-vauvaryhmäneuvolan tapaamisista voisi olla useampia kuin yksi.</p> <p>Jatkotutkimusaiheena voisi olla terveydenhoitajien kokemusten ja valmiuksien selvittäminen isä-vauvaryhmäneuvolan järjestämisestä.</p>		
Avainsanat (asiasanat) Isyys, neuvola, vertaistuki		
Muut tiedot		

Author(s) LOVÉN, Helena	Type of publication Bachelor's Thesis	Date 18.04.2011
	Pages 44+4	Language Finnish
	Confidential () Until	Permission for web publication (X)
Title "It was nice to hear experiences and what's the situation and spirit in other families" - Father's experiences on father-child group in a child health clinic.		
Degree Programme Degree Programme in nursing		
Tutor(s) POHJALAINEN, Maritta PUNNA, Mari		
Assigned by The public health of the joint municipal board of Palokka		
Abstract Nowadays fathering and being a father are changing. Men are encouraged to take more part to their family's everyday life and in baby's life. Men are encouraged to enjoy becoming a father and forsake old traditions. Because father's role is increasing that must be noticed in maternity clinics and child health clinics. Maternity clinics have to provide family support, with attention to relationships and parenting equally to mothers and fathers. The purpose of Bachelor's thesis was to describe father's experiences on baby-father group held in a child health clinic. Participated fathers had also a chance to give development ideas. The purpose was also to give information about fathers opinions and give development ideas to the child health clinic. The scholarly thesis was accomplished by qualitative research. The research material was gathered by theme interviewing four fathers participating the visits Autumn 2010. Fathers had a positive attitude to the visit and they found it important. They kept it important to share their experiences of becoming and being a father and hear about other families situations. Most of the participated fathers got peer support from the group. According to fathers opinion the sectors that should be evolved were discussions about parent's relationship and regimen. Fathers found important that there should be more than one appointment. The topic of follow-up research could be to determine nurses experiences and capacity of organizing a baby-father group.		
Keywords fatherhood, child health clinic, peer support		
Miscellaneous		

Sisältö

1 JOHDANTO.....	3
2 NÄKÖKULMIA ISYYTEEN	4
2.1 Isyyden merkitys miehelle.....	5
2.2 Isyyteen kasvaminen	6
2.3 Isyyden haasteet	7
2.4 Isät ja vertaistuki	10
3 ISÄ NEUVOLAN ASIAKKAANA	11
3.1 Isän huomioiminen neuvolassa.....	12
3.2 Isyyden tukeminen neuvolassa	13
3.3 Isä-vauvaryhmät.....	15
5 TUTKIMUKSEN TARKOITUS, TAVOITE JA TUTKIMUSTEHTÄVÄT.....	17
6 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	18
6.1 Tutkimuksen kohderyhmä.....	18
6.2 Tutkimusmenetelmä ja aineiston keruu	19
6.3 Aineiston analysointi ja raportointi.....	20
8 TUTKIMUKSEN TULOKSET	22
8.1 Taustatietoja tutkimukseen osallistuneista isistä	22
8.2 Isien kokemukset käynnistä	22
8.3 Asiasisältö ja keskustelut.....	27
8.4 Isä-vauvaryhmäneuvolan kehittämisideoita	30

9 POHDINTA	34
9.1 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	34
9.2 Tutkimustulosten tarkastelua	36
9.2.1 Isien kokemukset isä-vauvaryhmäneuvolasta	36
9.2.2 Isä-vauvaryhmäneuvolan kehittämideoita	39
9.4 Jatkotutkimusaiheita	41
LIITTEET	45
Liite 1. Teemahaastattelurunko	45
Liite 2. Kirje isille.....	47
KUVIOT	
KUVIO 1 Analyysirunko.....	48

1 JOHDANTO

Nykyaikana isyys ja isänä oleminen ovat muutoksen tilassa, eikä isyys ole samanlaista kuin muutamia vuosikymmeniä sitten. Käännekohtana isyystutkimuksessa voidaan pitää 2000-luvun alkua, jolloin on alettu tutkia isyyden ihanteiden lisäksi myös isyyden kulttuurista muutosta, isyyttä arjessa ja isyyden ongelmakohtia. Isyyttä on tutkittu lähes kaikilla yhteiskunta- ja ihmistieteiden aloilla, nähtävästi eniten kuitenkin käyttäytymistieteissä, kuten sosiologiassa. Isien tukemisesta on tullut tärkeä perhepoliittinen tavoite. Miehiä kannustetaan käyttämään perhevapaat ja olemaan enemmän mukana perheen arjessa heti lapsen synnyttyä. Isiä rohkaistaan nauttimaan isyydestä ja isäksi tulosta ja jättämään vanhat traditiot. (Aalto & Mykkänen 2010, 39-40.) Perhemuodot ovat lisääntyneet esimerkiksi uusperheiden myötä ja niiden kautta luodaan moninaisempaa kuvaa isyydestä. Isyydestä on alettu puhua paljon enemmän kuin ennen. Nykyajan isältä odotetaan enemmän osallistumista lapsen ja perheen hoitoon, olemaan enemmän läsnä arjessa. Jokaisella ihmisellä on oma käsityksensä hyvästä isyydestä. Jaettu vanhemmuus antaa isälle mahdollisuuden aikaisempaa läheisempään suhteeseen lapsen kanssa.

Opinnäytetyö toteutettiin Keski-Suomen alueella sijaitsevaan äitiys- ja lastenneuvolaan, jossa kokoontuu kerran kuukaudessa isä-vauvaryhmäneuvola. Ryhmäneuvola on tarkoitettu vain isille ja heidän puolen vuoden ikäisille vauvoilleen. Ryhmäneuvolan tarkoituksena on antaa isille tietoa vauvan kasvusta ja kehityksestä, vahvistaa isän ja vauvan välistä vuorovaikutusta sekä mahdollistaa vertaistuen saanti ryhmän toisilta isiltä.

Opinnäytetyön tarkoituksena on kuvata isien kokemuksia ja kehittämistoiveita ryhmäneuvolan toiminnasta. Työn tavoitteena on antaa neuvolan terveydenhoitajille tietoa isien kokemuksista isä-vauvaryhmäneuvolasta ja auttaa neuvolatoiminnan kehittämisessä. Opinnäytetyössä käytetään laadullista lähestymistapaa tutkimusongelmaan.

2 NÄKÖKULMIA ISYYTEEN

Suomalaisessa kulttuurissa isyys on perinteisesti merkinnyt perheen elättäjää, kurinpitäjää ja perheenpäättä. Isyys on viime vuosikymmeninä ollut uusien haasteiden ja muutosten edessä. Perherakenteet ovat muuttuneet ja uusperheiden määrä on kasvanut. Naiset kouluttautuvat yhä korkeammalle ja vaativimpiin töihin, mikä vaatii yhä enemmän miesten osallistumista kodin töihin ja lastenhoitoon. (Paajanen 2006, 7.) Isyyteen liittyviä tutkimuksia, kuten isien kokemusten kuvaamista tai tutkimuksia isäksi tuleminen tunteista on tehty Suomessa verrattain vähän, kuitenkin enenevässä määrin viimeisten kahden vuosikymmenen aikana.

Vuonna 1975 säädetty Isyyslaki takaa sekä lapselle että isälle oikeuden heidän välisensä sukulaissuhteen selvittämiseen (L 5.9.1975/700). Perinteinen isyys perustuu lainsäädäntöön (Isyyslaki 700/1975, Elatusturvalaki 671/1998, Lastensuojelulaki 683/1983) ja siihen, että taustalla on aina lapsen etu. Isyys voidaan määritellä neljällä eri tavalla: Juridinen, psykologinen, biologinen ja sosiaalinen isyys. Juridinen isyys tuo miehelle lain kautta oikeuksia ja velvollisuuksia lapseen. Psykologinen isyys tarkoittaa kiintymykseen perustuvaa, tunnepohjaista ja kokonaisvaltaista suhdetta lapseen. Biologinen isyys on lapsen perinnöllinen suhde isään, jossa lapsi on saanut alkunsa juuri tämän miehen sukusoluista. Sosiaalinen isä on lapsen itsensä mieltämä isä, joka usein tarkoittaa lapsen kanssa samassa asunnossa asuvaa ja lapsen elatuksesta vastaavaa henkilöä. (Huttunen 2001, 57-65; Mesiäislehto-Soukka 2005, 20-21.)

Isien odotetaan nykyaikana osallistuvan yhä enemmän lastensa hoitoon. Ns. hoitavan isyyden edellytyksenä nähdäänkin jaettu vanhemmuus, jonka ajatuksena on vanhemmuuden hoivatyön jakaminen tasavertaisesti isän ja äidin kesken. Jaetussa vanhemmuudessa isän ja äidin roolit eivät ole enää sukupuoleen sidottuja, vaan tehtävät ovat samanlaisia tai määräytyvät sen mukaan, mitä kumpikin tekee yhdessä lapsen kanssa. Tärkeintä on vastuun jakaminen ja vanhemmuuteen sitoutuminen siten, että kumpikin vanhemmista osallistuu yhtä paljon sekä lapsen ulkoisten edellytysten turvaamiseen että antamaan hoivaa ja huolenpitoa. (Huttunen 2001, 174.) Jaetun van-

hemmuuden kautta isät saavat uudenlaisia elämyksiä ja kokevat uudenlaisia tunteita lapsen kanssa. Jaettu vanhemmuus parantaa perheen sisäistä tasapainoa, kun isä ja äiti ovat yhtälailla mukana lapsen arjessa eikä kilpailua lapsen huomiosta synny. Monella vauvalla on läheinen suhde äitiinsä, mutta isän ja vauvan suhde ei usein ole yhtä läheinen. (Säävälä, Keinänen, Vainio, Suomi, Hermanson & Sihvola 2002, 23-24.) Hyvä isä määritellään nykyään usein lapsen- ja kodinhoitoon tasapuolisesti äidin kanssa osallistuvaksi isäksi. (Kaila-Behm & Vehviläinen-Julkunen 1999, 176.)

2.1 Isyyden merkitys miehelle

Lapsi tulee todeksi isälle hyvin eri tavalla kuin äidille: äidille lapsi konkretisoituu jo raskauden alkaessa, kun taas miehelle usein vasta vauvan syntymä konkretisoi uuden perheenjäsenen. (Lastenneuvola lapsiperheiden tukena 2004, 85.) Jokainen isä on erilainen ja isyys merkitsee jokaiselle erilaisia asioita. Vaikka isyyden merkitys ja tärkeys on lisääntynyt yhteiskunnassa, pidetään äitiä vielä ensisijaisena vanhempana, tunneherkempänä ja emotionaalisempana, kun taas isää auktoriteettina ja etäisenä. Toisaalta nykyajan mieheltä ja isältä odotetaan yhä enemmän tunteikkautta ja tunteiden näyttämistä. Uusi käyttäytymismalli voi tuoda haasteita miehelle, jonka lapsuudenkodissa ei ole pidetty tunteiden näyttämistä hyväksyttävänä. (Huttunen & Mykkänen 2008, 169-171.)

Isyyden myönteiset kokemukset vahvistavat miehen identiteettiä sekä isänä että miehenä. Parhaimmillaan isyys voi vaikuttaa positiivisesti miehen tunne-elämään, sosiaalisiin suhteisiin ja terveyteen. On viitteitä siitä, että isäksi tulo edistäisi miehen terveystottumuksia. Tunteista puhuminen ja niiden näyttäminen lisää isän ja lapsen välistä kiintymyssuhdetta ja vuorovaikutusta sekä lisää miehen hyvinvointia. Isän tärkein tehtävä on auttaa lasta irrottautumaan äidistä, jotta hän kykenisi myöhemmin itsenäistymään. Lapsi tarvitsee myös isän esimerkkiä: miehisiä toimintatapoja ja voimakkuutta. (Aalto & Mykkänen 2010, 43-45.)

Paajasen (2006) tekemässä Perhebarometri –tutkimuksessa kolme isää viidestä kertoi lapsen saannin vahvistaneen miehen itsetuntoa. Kaksi viidestä isästä tunsivat saavansa muilta ihmisiltä enemmän arvostusta lapsen saannin jälkeen. (Paajanen 2006, 48.) Isät kokevat onnistuneensa isyydessä, kun perhe-elämä ja lapsenhoito sujuvat ja äiti sekä lapsi ovat tyytyväisiä (Kaila-Behm & Vehviläinen-Julkunen 1999, 186).

2.2 Isyyteen kasvaminen

Jo raskausaika on tärkeää aikaa isäksi kasvulle, samoin itse synnytyskokemus. Naisen kasvussa äidiksi on fyysisillä ja biologisilla muutoksilla suuri rooli, miehen kasvussa isäksi korostuu enemmän sosiaalinen ja emotionaalinen prosessi, joka jatkuu koko elämän ajan. (Lastenneuvola lapsiperheiden tukena 2004, 83.) Isäksi tuleminen on kestoltaan yksilöllisesti vaihteleva psykososiaalinen prosessi. Miehet kokevat isäksi tulon luonnolliseksi ja yhdeksi elämän perusasiaksi. Isäksi kasvamiseen vaikuttavat oma lapsuudenkoti, kavereiden esimerkit, kasvatukseen liittyvät arvot, ammatti, isyyden kokemukset ja yleisesti lasten kasvatusta nykyajan perheissä. Lapsuudenkodin malli antaa miehelle perustan oman isyyden ja perheen rakentamiselle. Miehet pitävät tärkeänä lapsen kasvattamista kunniallisiksi, moraalisesti oikeudenmukaisiksi ja muita ihmisiä kunnioittaviksi. Miesten mielestä rajojen asettaminen ja kasvatuseriaaiteiden luominen yhdessä vaimon kanssa on tärkeää. (Mesiäislehto-Soukka 2005, 121.)

Paavilaisen (2003) tutkimuksen mukaan isät valmentautuivat isyyteen arvioimalla omia valmiuksiaan hoitaa vauvaa ja sopeutua uuden perheenjäsenen tuomaan elämäntyyliin. Tulevat isät saivat isyyteensä vahvistusta miesten omissa rituaaleissa lapsen synnyttyä. Isälle annettiin hyvántahtoisia, huumorilla höystettyjä neuvoja isän velvollisuuksista ja uudesta elämänmuutoksesta. Isyys sinetöitiin varpajaisissa heti lapsen synnyttyä. Arkielämän muuttumisen kuvittelemisen oli vaikeaa esikoistaan odottaville isille, ja heitä saattoi jopa pelottaa lapsen tuoma muutos elämään. (Paavilainen 2003, 79.) Saman on todennut myös Puputti-Rantsi (2009, 27), jonka mukaan

isyyteen kasvuun kuului isyyden tuomien ahdistavien tunteiden ja ajatusten läpikäyminen ja jakaminen.

Mykkänen (2010) on havainnut tutkimuksessaan kolme erilaista, ensimmäistä kertaa isäksi tulon tarinatyyppejä: normitarinat, tahtotarinat ja selviytymistarinat. Normitarinoiden isäksi tulon kertomuksissa miesten elämä oli edennyt suoraviivaisesti ja melko stabiilisti kohti isyyttä. Näiden miesten mielestä lapsen hankinta on luonnollista ja se on myönteinen, elämään kuuluva asia. Tahtotarinoissa isäksi tulo oli myöhentynyt erilaisten negatiivissävytteisten elämäntilanteiden takia, jotka lopulta kääntyivät kuitenkin positiivisiksi. Tahtotarinoissa korostuu myönteinen käännekohta miehen elämässä, isäksi tulo, jonka ansiosta elämä saa uuden suunnan esimerkiksi avioliiton purkautumisen tai lapsettomuuden jälkeen. Selviytymistarinoissa miehiä oli kohdannut jokin odottamaton ja ei-toivottu miehen elämän pysäyttävä käännekohta. Isäksi tulon alku on alkanut ikävästi, mutta uusista näkökulmista asiaa tarkastellen siitä aletaan vähitellen löytää positiivisiakin puolia. Selviytymistarinat ovat menetyksen kokemuksia lapsen kuolemasta, lapsettomuudesta ja odottamattomasta raskaudesta. Mykkänen havaitsi myös kaksi erilaista miesten kertomaa toimijuutta tarinoissa, vahvan ja vähäisen toimijuuden. Toimijuuden määrä isäksi tulossa kertoo siitä, miten paljon mies kertoi tietävänsä ja tunnistavansa oman halunsa isäksi tulemiseen ja miten paljon mies koki voivansa vaikuttaa lapsen hankintaan. Vähäisen toimijuuden isät eivät itse halunneet lasta niin paljon kuin puoliso ja miehet koettivat vain sopeutua tilanteeseen. Vahvassa toimijuudessa korostui miehen itsenäiset päätökset ja suuri halu tulla isäksi, jopa puolison painostaminen. Etenkin tahtotarinoissa ilmenee vahvaa isyyden toimijuutta. (Mykkänen 2010, 64-84.)

2.3 Isyyden haasteet

Isyyttä on ennen pidetty niin itsestään selvänä asiana, että siitä ei ole tarvinnut keskustella yhteiskunnallisesti. Viime vuosikymmenet ovat kuitenkin horjuttaneet merkittävästi perinteisen isyyden asemaa ja merkitystä, jolloin on myös koitunut ongel-

maksi isyyden yhteiskunnallisen keskusteluperinteen ja –kulttuurin puute. Perinteisen isyyden mallista ollaan siirtymässä ohenevan tai vahvistuvan isyyden kehityssuuntaan. (Huttunen 2001, 149.) Yhä useampi isä jää nykypäivänä äidin sijasta kotiin hoitamaan lasta. Silti vieläkin kotona olevia isiä pidetään joskus epämiehisinä ja heidän osaamistaan lastenhoidossa kyseenalaistetaan. Moni kotiin lapsen kanssa jäävä isä kokee itsensä yksinäiseksi ja uusien ystävyssuhteiden muodostamisen hankalaksi, vaikka lapsen leikkikavereiden ja myöhemmin harrastusten kautta tutustuukin muihin vanhempiin. (Doucet 2006, 150-155.)

Vahvistuvan isyyden kehityssuunnassa isä sitoutuu yhä enemmän isyyteensä ja ohenevan isyyden kehityssuunnassa isyys voi olla vain biologista, ei enää ollenkaan psykologista tai sosiaalista isyyttä. Isän asema on yhä monimuotoisempi: On etä- ja lähi-isiä, osallistuvia isiä, siittäjä-isiä ja uusperhe-isiä. Nykyajan isät eivät voi enää ottaa suoraan mallia oman isänsä käytöksestä ja isyydestä, mutta selkeää ja uutta isyyden malliakaan ei ole. Isyydestä kyllä puhutaan mediassa, mutta keskustelu on niin monimuotoista, että yksittäisen, tavallisen isän on hankalaa koostaa sen perusteella käsitys hyvästä isyydestä. (Huttunen 2001,153.) Huttusen (2001) mukaan merkittävää isyyden muutoksessa on ollut se, että moni mies on ollut tyytymätön oman isänsä antamaan isän malliin, ja oman lapsen saatuaan alkanut olla isä omalla erityisellä tavallaan. Moderneista isistä on tullut yhä osallistuvampia, he osallistuvat enemmän kotitöihin ja ovat enemmän lastensa kanssa. Toinen mahdollisuus on ollut se, että isyyden paineista vapautuessaan miehestä on tullut vähemmän läsnä oleva isä. Tästä esimerkkinä voidaan pitää esimerkiksi eronnutta isää, joka asuu erillään lapsistaan ja näkee heitä harvoin. (Huttunen 2001, 150.) Nykyään miehiä kannustetaan luomaan myös vahva tunneside lapseen aktiivisen vuorovaikutuksen lisäksi. Monet saattavat tarvita alkuvaiheessa apua lapsen viestien tulkitsemisessa. Isyyteen valmentamiseen tulisikin kiinnittää yhä enemmän huomiota, sillä sen avulla annetaan miehille mahdollisuus luoda parempi suhde lapseen jo ensihetkestä alkaen. (Featherstone 2009, 5,77.)

Isät kokevat tarvitsevänsä tukea ja tietoa isyyden, perheen ja vastuullisen vanhemmuuden muodostumisessa (Puputti-Rantsi 2009, 33). Ensikertaa isäksi tulevia miehiä

jopa pelottaa ajatus vastuun lisääntymisestä ja oman vapauden vähenemisestä lapsen synnyttyä. He kuitenkin olivat siihen valmiita ja hyväksyivät asian. (Paavilainen 2003, 79.) Myös perheen taloudellinen tilanne, puolisoiden urasuunnitelmat ja mahdolliset vauvan erityispiirteet (etenkin vammaisuus ja sairaudet) vaikuttavat isyyden kokemukseen ja tuovat siihen haasteita. Vanhemmuuden ja vastuuntunnon kehittymisen kannalta on merkittävää, onko mies taipunut naisen tahtoon hankkia lapsi vai onko hän halunnut itse lasta. (Lastenneuvola lapsiperheiden tukena 2004, 83.)

Isyyden muodostuminen koostuu isäksi kasvusta ja kehittymisestä. Perheen muodostumiseen isät tarvitsevat tietoa ja tukea vastuullisesta vanhemmuudesta, perheen kehittymisestä ja parisuhteen muuttumisesta ja hoidosta. (Puputti-Rantsi 2009, 26-31.) Parisuhteen hoitaminen on monipuolinen kokonaisuus, johon sekä miehen että naisen tulee panostaa, varsinkin, jos perheessä on pieniä lapsia. Rakkauden ja parisuhteen jatkumisen ilmaiseminen lisäävät sekä miesten että naisten parisuhde-tyytyväisyyttä. Iloa ja hyviä hetkiä tuovat parisuhteeseen miesten mielestä eniten yhdessäolo kumppanin kanssa, aktiivinen positiivisuus ja fyysinen läheisyys. (Auvinen & Punkka 2008, 30,36,40.) Tyytymättömyyttä ja riitoja lapsiperheiden vanhempien parisuhteessa aiheuttaa liian vähäinen yhteinen aika sekä epäoikeudenmukainen kotitöiden työnjako. Erityisesti äidit olivat tyytymättömiä kotitöiden työnjakoon ja toivoisivat miehiltä enemmän osallistumista. Kun molemmilla vanhemmilla on aikaa ja voimia osallistua yhteisen kodin ja yhteisten lasten hoitoon, voi parisuhdekin paremmin. (Lammi-Taskula & Salmi 2009, 55-56.)

Nykyaikana tunteista on tullut keskeinen parisuhteen jatkumista tai katkeamista säätelevä mittari, joten parisuhteen hoitamisen merkitys korostuu. Ennen lapsen syntymää puolisoiden keskinen suhde on usein heidän elämänsä läheisin ihmissuhde, mutta lapsen synnyttyä tätä suhdetta tulee jakamaan kolmas osapuoli. Ensimmäisen lapsen syntymää pidetäänkin usein parisuhteen muutosvaiheena, jonka jälkeen on lisäksi vaikeaa löytää aikaa parisuhteen hoitamiseksi. (Malinen & Sevón 2009, 149-154.) Kuitenkin vanhempien hyvin toimiva parisuhde puolestaan tarjoaa turvallisen kasvualustan lapselle (Lastenneuvola lapsiperheiden tukena 2004, 80)

2.4 Isät ja vertaistuki

Vertaistuella tarkoitetaan toisen, samanlaisessa elämäntilanteessa olevan eli vertaisen antamaa sosiaalista tukea. Ryhmämenetelmät voivat olla siirtymäkausina, esimerkiksi ennen ja jälkeen lapsen syntymän, tuloksellisempia kuin yksilömenetelmät. Ryhmän kautta vanhemmat saavat mahdollisuuden jakaa kokemuksia muiden samassa tilanteessa olevien kanssa ja saavat toisiltaan käyttökelpoista tietoa, joka voi auttaa vanhempia käytännön pulmien ratkaisemisessa ja auttaa jäsentämään uutta elämäntilannetta. Tällaista tietoa tarvitaan asiantuntijoilta saadun tiedon lisäksi. (Lastenneuvola lapsiperheiden tukena 2004, 113.)

On useita tutkimustuloksia siitä, että vertaistuki on todella tärkeää isille. He kokevat tärkeiksi saada vertaistukea sekä uusia näkökulmia samassa elämäntilanteessa olevilta miehiltä ja pystyvät kasvamaan isyyteen paremmin. Jos sellaisia ei ole omassa lähipiirissä, olisi hyvin tärkeää löytää jokin miesryhmä, jossa isyydestä voi puhua ja jakaa isyyden tuomia tuntemuksia. (Paajanen 2006, 64-65.)

Hyvä vanhemmuus perustuu empatiakykyyn ja hyviin ihmissuhdetaitoihin. Hyvän vanhemmuuden tae on sosiaalinen isä. Arjessa isän täytyy jaksaa ja olla lapselle hyvä isä. Isälapsiryhmästä isä saa vertaistukea muilta isiltä, mikä auttaa jaksamaan arjessa. (Salmela 2005, 58-59.) Myös Kaila-Behmin & Vehviläinen-Julkusen (1999) mukaan isät haluavat tietää, miten muut isät toimivat omissa perheissään ja millaista perhe-elämää muilla on. Neuvolasta saadusta palautteesta ja tuesta huolimatta isät kuitenkin kokivat saaneensa eniten tukea, konkreettisia neuvoja ja helpotusta toisilta lapsiperheiltä. (Kaila-Behm & Vehviläinen-Julkunen 1999, 183,186.) Puputti-Rantsin (2009) mukaan tulevat isät tarvitsevat vertaistukea isyyden ahdistavien tunteiden ja ajatusten läpikäymiseen toisilta, samassa tilanteessa olevilta miehiltä. Tuleville isille oli tärkeää saada kuulla muiden miesten kokemuksia perhevalmennuksesta, synnytyksestä ja isän tuen merkityksestä odottavalle äidille. (Puputti-Rantsi 2009, 27-28.)

3 ISÄ NEUVOLAN ASIAKKAANA

Suomessa neuvolatoiminnalla on keskeinen osa ehkäisevää kansanterveystyötä. Äitiysneuvolan palveluita käyttää vuosittain noin 56 000 odottavaa äitiä ja heidän puolisonsa. Lastenneuvolan palveluiden piiriin kuuluu noin 278 000 perhettä, joissa on yhteensä vanhempia noin 520 000 ja lapsia 400 000. Äitiys- ja lastenneuolat tavoittavat siis suuren joukon suomalaisia koko ajan. Neuvolapalvelut ovat käyttäjille ilmaisia. Äitiys- ja lastenneuvolapalveluiden kehittämiseksi julkaistaan säännöllisin väliajoin ohjeita ja oppaita. (Äitiys- ja lastenneuولاتyö Suomessa 2005, 21.)

Turvallinen odotusaika ja lapsen syntymä ovat äitiyshuollon tavoitteita, ja näihin tavoitteisiin päästään Suomessa erinomaisesti. Perheen hyvinvoinnin edistäminen on neuvolatyön keskeinen päämäärä. (Paavilainen 2003, 13.) Toisaalta neuvolasta saatu tuki koetaan kapea-alaiseksi ja vain raskauteen ja synnytykseen keskittyväksi, eikä tunteista, muuttuvasta perhe-elämästä ja arjesta puhuta paljoa. Osa isistä ja äideistä kokee, että neuvolan ohjaus on välillä pelottavaa ja painostavaa. (Paavilainen 2003, 103.)

Isien mukanaolo synnytyksessä on nykyään normaali käytäntö. Useiden tutkimusten mukaan isät pitävät neuvolakäynneille osallistumista mielekkäänä ja tärkeänä, mutta kokevat, että heidät jätetään asiakkaina ulkopuolisiksi. Isät kuitenkin odottavat neuvolakäynnille osallistuessaan saavansa samanlaista arvostusta ja tiedonantoa kuin äiditkin. (Paavilainen 2003, 12.) Huttusen (2001) mukaan neuvoloissa järjestettävä perhevalmennus ei kuitenkaan tarpeeksi keskity isyyteen valmentamiseen, vaan niissä keskitytään enemmänkin synnytykseen ja vauvanhoitoon kuin vanhemmuuteen valmistamiseen. Isyyteen valmentavista ryhmistä voidaan puhua, kun vain isille järjestetään oma ryhmä, joka kokoontuu erillisen suunnitelman mukaisesti. (Huttunen 2001, 211.)

Koska yhä useampi isä haluaa olla yhä enemmän mukana lapsensa elämässä, odotusajassa ja hoidossa, olisi äitiyshuollon tärkeää vastata lisääntyneeseen palveluiden tarpeeseen ja oppia huomioimaan neuvolassa käyvät isät entistä paremmin. Terve-

denhoitajat kohtaavat isiä neuvolassa kaikissa neuvolan eri toimintamuodoissa: vastaanotolla, perhevalmennuksessa ja kotikäynneillä. Yleisimmin neuvolatoimintaan osallistuu noin kolmannes isistä. Useimmin isät tavataan perhevalmennuksessa tai kotikäynneillä. (Isien ja isyyden tukeminen äitiys- ja lastenneuvolassa 2008, 24.)

3.1 Isän huomioiminen neuvolassa

Isien osallistuminen neuvolakäynneille on vielä suhteellisen uusi asia. Sosiaali- ja terveysministeriön teettämän selvityksen mukaan neuvoloiden terveydenhoitajat pyrkivät rohkaisemaan isien osallistumista neuvolakäynneille, yleisimmin tieto ja suullinen kutsu isälle kulkivat äidin kautta. Selvityksessä tuli ilmi, että vain muutama terveydenhoitaja lähetti vain isälle osoitetun kirjeen. Kaikista vastanneista vain muutama järjesti isälle oman vastaanottokäynnin neuvolassa. Yleisimmin isä kutsuttiin neuvolaan yhdessä äidin kanssa, ja isien arvioitiin osallistuvan neuvolakäynneille huomattavasti heikommin kuin perhevalmennukseen. Isien mukaanpääsyyn olennaisesti vaikuttavia iltavastaanottoja ilmoitti järjestävänsä noin kolmannes neuvoloista. Kuitenkin suuri osa terveydenhoitajista piti isien huomioimista neuvolassa luontevana osana työtään ja piti isän mukanaoloa lapsen kehityksessä ja kasvussa ensisijaisen tärkeänä lapsen hyvinvoinnin kannalta. (Isien ja isyyden tukeminen äitiys- ja lastenneuvolassa 2008, 25-26, 36.)

Paavilaisen (2003) mukaan isän ja äidin tasavertainen huomioiminen äitiysneuvolassa osoitti isälle, että terveydenhoitaja tunnusti miehen aseman tulevana isänä ja kumppanina. Terveydenhoitajat osoittivat isälle kutsumalla isän mukaan käynneille, tarjoamalla istumapaikan äidin vierestä sekä puhumalla ja selittämällä tutkimuksia suoraan isälle. Kumppanina ollessaan mies sai osallistua keskusteluun, kysyä ja tuoda omia mielipiteitään esille. Isien mielestä äidin raskauden seuranta ja tarkkailu oli ensisijaista neuvolakäynnillä. (Paavilainen 2003, 91.) Toisaalta isät kuitenkin kokivat, että välillä terveydenhoitajat jättivät heidät ulkopuolisiksi keskusteluista, ja isä joutui raivaamaan itselleen tilaa äidin ja terveydenhoitajan väliseen toimintaan ja keskuste-

luun. Neuvolakäyntien kulun ja sisällön kannalta tuntui olevan yhdentekevää, oliko isä mukana käynnillä vai ei. Isien mielestä oli vaikeaa kysyä mieltä painavia asioita ”tietävien” naisten läsnä ollessa, eikä miesten keskinäisiä keskusteluja ollut järjestetty neuvolakäynneille. Isät kokivat, että neuvolan vastaanottoajat olivat työssä olevan isän mukaanpääsyn kannalta hankalia, ja isän yksipuolisesti tekemät järjestelyt olivat isän neuvolaan mukaanpääsyn edellytys. (Paavilainen 2003, 100-101.) Äitiysneuvolan toiminnassa olisikin tärkeää huomioida ja kohdella isää tasavertaisena äidin kanssa kaikissa vanhemmuuteen, lapsen odotukseen ja synnytykseen liittyvissä asioissa. (Huttunen 2001, 212.)

3.2 Isyyden tukeminen neuvolassa

Terveydenhoitajilla on hyvät mahdollisuudet tukea isää vanhemmuuteen ja isyyteen kasvussa esimerkiksi kutsumalla isää neuvolaan ja antamalla heille tietoa raskauden kulusta ja vauvan syntymän jälkeisestä ajasta. Terveydenhoitaja voi omalla toiminnallaan joko vahvistaa isän roolia tai asettaa isän neuvolakäynnin sivustaseuraajaksi esimerkiksi osoittamalla tuolin etäämpää huoneesta. Terveydenhoitaja voi antaa isälle aktiivisesti palautetta onnistumisista. Isän yksilöllisten tarpeiden huomioiminen on tärkeää ja tuen tulee lähteä isän omista tarpeista. (Pelkonen & Löthman-Kilpeläinen 2000, 6-7.)

Keskeisimpiä asioita isyyden tukemisessa neuvolassa terveydenhoitajien mielestä ovat vanhemmuuteen liittyvät asiat. Keskeistä on myös isän rooli perheen arjessa ja lapsen hoidossa, isäksi kasvaminen, synnytys, parisuhde ja seksuaalisuus sekä perhevapaat. (Isien ja isyyden tukeminen äitiys- ja lastenneuvolassa 2008, 29.) Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen teettämän isyyden tukemista käsittelevän selvityksen mukaan enemmistö terveydenhoitajista (86 %) pyrkii saamaan tietoa isän tiedon- ja tuentarpeista suoraan isältä itseltään. Neljä prosenttia terveydenhoitajista ei selvittänyt ollenkaan isien tiedon- ja tuentarpeita. Monet terveydenhoitajat käyttivät isän tukemisen apuna neuvolassa erilaisia materiaaleja: oppaita, opasvihkosia, videoita, Internet-

tiä tai erilaisia apulomakkeita. 14 % terveydenhoitajista ei käyttänyt mitään ohjausmateriaalia. (Isien ja isyyden tukeminen äitiys- ja lastenneuvolassa 2008, 30-32.) Neuvolat tekevät isien tukemiseksi yleisimmin yhteistyötä Mannerheimin Lastensuojeluliiton ja Ensi- ja turvakotien liiton kanssa, jonkin verran yhteistyötä tehdään Mies-sakit ry:n, Väestöliiton ja Kataja ry:n kanssa. Myös seurakunta ja perheneuvola voivat olla miesten tukena. (Isien ja isyyden tukeminen äitiys- ja lastenneuvolassa 2008, 33.)

Kaila-Behmin ja Vehviläinen-Julkusen (1999) mukaan isät pitävät erityisesti terveydenhoitajan tekemästä kotikäynnistä lapsen syntymän jälkeen, koska silloin terveydenhoitaja pystyi antamaan hoitoniksejä ja näki perheen kotiolot. Silloin vanhempien ei myöskään tarvinnut lähteä vastasyntyneen kanssa neuvolaan. Terveydenhoitajan antama palaute vauvan hoidosta ja hyvinvoinnista rauhoitti isä ja antoi turvallisuuden tunnetta. Isät kokivat palautteen ansiosta saavansa varmuutta myös isänä olemiseen ja hoitotaitoihin. (Kaila-Behm & Vehviläinen-Julkunen 1999, 186.) Samoihin tuloksiin terveydenhoitajan tuen tärkeydestä ovat tulleet myös Bryanton & Beck (2010). Terveydenhoitajan rooli vanhemmuuden tukemisessa ja käyttäytymismallin luomisessa korostuu erityisesti silloin, kun vanhemmilla ei ole kunnollista sosiaalista tukiverkostoa tai roolimallia hyvästä vanhemmuudesta. (Bryanton & Beck 2010, 2-3)

Äitien ja isien tyytyväisyyttä neuvolapalveluihin Jyväskylän alueella käsittelevässä tutkimuksessa (Viljamaa 2000) vain 35 % vanhemmista arvioi neuvolasta odotusvaiheessa isän saaman tuen riittäväksi ja melko tai erittäin huonoksi tuen arvioi 21 %. Lastenneuvolavaiheessa isän saaman tuen arvioi riittäväksi 40 % ja melko tai erittäin huonoksi 17 %. (Viljamaa 2000, 20.) Sosiaali- ja terveysministeriön teettämän Isien ja isyyden tukeminen äitiys- ja lastenneuvolassa – selvityksen mukaan 76 % terveydenhoitajista arvioi isän tukemisen toteutuneen neuvolassa tyydyttävästi. Hyvin tukeminen toteutui 21 % neuvoloista ja huonosti 3 %. Haasteena isien kohtaamisessa neuvolassa he kokivat isien tavoittamisen vaikeuden. Ongelmana koettiin myös se, että isät eivät käy neuvolassa. Resurssien ajallinen ja rahallinen puute esimerkiksi isäryhmien järjestämiseksi koettiin myös ongelmana. (Isien ja isyyden tukeminen äitiys- ja lastenneuvolassa 2008, 36-37.)

Myös neuvolassa tulisi korostaa sitä, että nykyaikana isä on yhä enemmän mukana lapsensa hoitamisessa ja arjessa. Lapsen hoito on hoitotyötä, jonka yhtälailla isä kuin äitikin voi oppia ja harjaantua siinä saatujen kokemusten myötä (Huttunen 2001, 171).

3.3 Isä-vauvaryhmät

Synnytyksen jälkeen vauvan kanssa neuvolaan tulee pääosin äiti. Monet isät eivät tule mielellään neuvolaan siksi, koska kokevat sen enemmän naisten ja lasten valtakunnaksi. Isät olisi tärkeää saada käymään neuvolassa esimerkiksi sen takia, että kontakti neuvolan terveydenhoitajan kanssa kannustaa isiä aktiivisempaan vauvanhoitoon. (Säävälä, Keinänen & Vainio 2001, 38.)

Ryhmäneuvolat ovat yksi tapa järjestää isille mahdollisuus vertaistuen saamiseen. Ryhmätoiminta voi myös kehittää isän ja terveydenhoitajan suhdetta luottamuksellisemmaksi ja avoimemmaksi. Isä-vauvaryhmien tarkoituksena on vahvistaa isyyteen liittyviä voimavaroja ja saada ne paremmin käyttöön. Ryhmien keskeinen tarkoitus on lisätä ja vahvistaa isien luottamusta ja uskoa omaan osaamiseen ja selviämiseen tarpeeksi hyvänä isänä. (Lastenneuvola lapsiperheiden tukena 2004, 113,117.) Isä-vauvaryhmien tarkoituksena ei ole kouluttaa isiä paremmiksi, vaan antaa heille myönteisiä kokemuksia oman vauvan kanssa olemisesta. Liian kouluttava ote ryhmänvetäjän taholta johtaa helposti isien tympääntymiseen isävauvaryhmän toimintaan. Isä-vauvaryhmien tavoitteena on myös antaa isille vertaistukea toisista isistä sekä antaa mahdollisuus jakaa isyyteen ja vauvaperhe-elämään liittyviä kokemuksia ja vinkkejä. Kun isä-vauvaryhmässä keskitytään antamaan isille positiivisia kokemuksia oman vauvan kanssa olemisesta, voidaan kasvattaa isän itseluottamusta vauvan kanssa olemiseen sekä isän ja vauvan välistä vuorovaikutussuhdetta. Samalla vahvistetaan isien käsitystä siitä, että he ovat hyviä isiä. (Säävälä ym. 2001, 39.) Samoihin tuloksiin on päätyneet myös Salmela (2005) tutkimuksessaan: Isä-lapsiryhmässä isät kokivat tärkeänä vaihtaa kuulumisia ja kokemuksia toisten isien kanssa esimerkiksi

lastenhoidosta, kasvattamisesta ja yleensä lasten kanssa olemisesta (Salmela 2005, 63). Isä-vauvaryhmien tarkoituksena on myös herkistää isää vauvan ilmaisujen ja tarpeiden huomioimiseen. Esimerkiksi toiminnallinen harjoitus vauvan tarkkailemisesta sopii hyvin teeman käsittelyyn ja syventämiseen. (Säävälä ym 2001, 41.)

Vaikka isiä pyritään huomioimaan enemmän neuvolatoiminnassa, ei isäryhmien järjestäminen ja sitä kautta isille vertaistuen antaminen ole vielä vakiintunut työmuoto neuvoloissa. Sosiaali- ja terveysministeriön (2005) teettämän selvityksen mukaan vain 6 % terveydenhoitajista järjestää isäryhmiä neuvolassa. Yleisin isäryhmän muoto on isien oma tapaaminen perhevalmennusryhmän yhteydessä, jossa yleisimmin käsitellään lapsen syntymän aiheuttamaa muutosvaihetta elämässä, isäksi kasvamista, isän roolia, parisuhdetta sekä vanhemmuutta. Isät osallistuvat useammin perhevalmennusryhmään kuin tavalliselle neuvolakäynnille. Yli 80 % neuvoloista ei kuitenkaan järjestä isille omaa ryhmää perhevalmennuksessa ennen synnytystä. (Äitiys- ja lastenneuvolatyö Suomessa 2005, 68.) Lapsen syntymän jälkeisiä isäryhmiä järjesti vain alle kymmenen prosenttia neuvoloista ja yleisimmin järjestettiin vain yksi tapaamiskerta. Joissakin neuvoloissa on kuitenkin käytäntönä ”isäneuvola” isälle ja noin viiden kuukauden ikäiselle lapselle, jolloin he tulevat kahdestaan käymään neuvolassa terveydenhoitajan vastaanotolla (Isien ja isyyden tukeminen äitiys- ja lastenneuvolassa 2008, 27, 38).

Salmelan (2005) mukaan isä-lapsiryhmän toiminnassa tärkeänä pidetään sitä, että tehdään asioita ryhmässä ja yhdessä lasten kanssa. Isä-lapsiryhmän tapaamisiin sisältyi aina jotain toiminnallista, kuten ruuanlaittoa tai retki. Miehet eivät pidä pelkistä keskustelukerhoista, joissa vain puhutaan isyydestä. Isä-lapsiryhmän kokoontumisia pidettiin hyvinä sosiaalisina tapahtumina ja isät kokivat tärkeänä olla jossain yhdessä omien lasten kanssa. (Salmela 2005, 60-62.)

Uutta, osallistuvaa isyyttä miehet haluavat oppia olemalla mahdollisimman paljon yhdessä lastensa kanssa. Salmelan (2005, 66) tutkimuksen mukaan isät halusivat toteuttaa itse omia ideoitaan isä-lapsiryhmissä, liiallista suorittamista ja tavoitteiden asettamista haluttiin välttää.

5 TUTKIMUKSEN TARKOITUS, TAVOITE JA TUTKIMUSTEHTÄVÄT

Opinnäytetyön tarkoituksena on kuvata isien kokemuksia ryhmäneuvolasta, saada kehittämissuhteita ja selvittää isien saamaa vertaistukea isä – vauvaryhmäneuvolasta. Opinnäytetyön tavoitteena on kehittää isä-vauvaryhmäneuvolatoimintaa ja lastenneuvolan terveydenhoitotyötä.

Tutkimustehtävät ovat

1. Millaisena isät kokevat isä-vauvaryhmäneuvolan toiminnan?
2. Miten isä-vauvaryhmäneuvolan toimintaa voisi kehittää?

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

6.1 Tutkimuksen kohderyhmä

Isä-vauvaryhmäneuvolatoiminta aloitettiin vuonna 2008, koska isille haluttiin järjestää oma käynti. Käynnin tarkoituksena on kohdata isät paremmin neuvolassa ja tarjota heille mahdollisuus keskustella isyyteen liittyvistä asioista miesten kesken. Ryhmäneuvola on tarkoitettu isille ja heidän puolivuotiaille vauvoilleen. Ryhmäneuvolan tarkoituksena on antaa tietoa lapsen kehityksestä ja kasvusta, vahvistaa isän ja lapsen välistä vuorovaikutusta, antaa isille vertaistukea toisista ryhmään osallistuvista isistä ja vahvistaa isyyttä. Ryhmäneuvolatoiminnan kautta terveydenhoitajat haluavat myös lisätä isän tietoa perheen hyvästä ravitsemuksesta ja edistää perheliikuntaa. Ryhmäneuvolassa keskustellaan parisuhteen hoidosta ja huomioimisesta lapsen synnyttyä. Ryhmäneuvolatapaamisella tehdään jokaiselle vauvalle yksilöllinen puolivuotistarkastus terveydenhoitajan huoneessa. Joka kuukausi ryhmäneuvolaan osallistuu noin 2-5 isää vauvojensa kanssa ja ryhmän vetäjinä on kaksi terveydenhoitajaa. Ryhmäneuvolan kesto on 1,5 tuntia.

Tutkimukseen haasteltiin isä-vauvaryhmäneuvolaan syksyllä 2010 osallistuneita isiä. Isä-vauvaryhmäneuvolaan osallistuminen on isille vapaaehtoista. Tähän tutkimukseen otettiin mukaan sekä esikoisensa kanssa isä-vauvaryhmäneuvolaan osallistuneet että jo useamman lapsen isät. Tutkimukseen osallistuneiden iät vaihtelevat välillä 29 – 43 vuotta. Neuvolan terveydenhoitajat toimittivat opinnäytetyön tekijälle tiedot viimeisen kahden kuukauden sisällä käynnille osallistuneista isistä ja heidän puhelinnumeronsa. Näistä isistä opinnäytetyön tekijä arpoi neljä isää osallistumaan opinnäytetyöhön. Valituille neljälle isälle soitettiin ja kysyttiin halukkuutta osallistua haastatteluun sekä sovittiin samalla haastattelu-aika ja -paikka. Kaikki valitut halusivat osallistua. Valituille neljälle isälle lähetettiin kirje (Liite 2), jossa kerrottiin tarkemmin opinnäytetyöstä. Haastattelut toteutettiin teemahaastatteluina ja ne nauhoitettiin haastateltavan suullisella luvalla.

6.2 Tutkimusmenetelmä ja aineiston keruu

Opinnäytetyössä käytetään laadullista lähestymistapaa. Kun tarkoituksena on kuvata esimerkiksi ihmisten kokemuksia tai näkemyksiä asioista, on laadullinen tutkimusote silloin perusteltua. Laadullista tutkimustapaa käyttävä tutkija pyrkii löytämään aineistosta yleisiä yhtäläisyyksiä, määrittelee käsitteitä ja luo alustavia ehdotuksia käsitteistä (Laadulliset tutkimusmenetelmät hoitotieteessä 2003, 11-15) . Laadullisen eli kvalitatiivisen tutkimuksen aineisto on määrällisesti pienempi kuin määrällisen eli kvantitatiivisen tutkimuksen. Laadullisen tutkimuksen haasteena on, miten tutkija pystyy pelkistämään aineiston ja luokittelemaan sen niin, että tulos kuvaa tutkittavaa aineistoa mahdollisimman luotettavasti. Tuloksen ja aineiston välillä on pystyttävä osoittamaan luotettava yhteys. (Laadulliset tutkimusmenetelmät hoitotieteessä 2003, 21-27) Laadullinen tutkimusmenetelmä soveltuu isien kokemusten kuvaamiseen.

Aineiston keruu toteutettiin opinnäytetyössä teemahaastattelun avulla. Tutkimushaastattelut toteutettiin puolistrukturoituna teemahaastatteluna (Liite 1), jolloin on mahdollista vaihtaa kysymysten paikkaa ja järjestystä haastattelun kulun mukaan. Isät haastateltiin nimettöminä ja heistä kerättiin joitain taustatietoja ennen haastattelun alkua. Haastattelun teemat käytiin haastateltavan kanssa läpi ennen haastattelun alkua. Vielä ennen haastattelua kysyttiin lupa haastattelun nauhoittamiseen ja kerrottiin tutkimuksen tarkoituksesta (Vrt Kylmä & Juvakka 2007, 92). Haastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluina. Haastattelurunko(Liite 1) koostuu kahdesta keskeisestä tutkimuskysymyksestä, joiden teema-alueiden alle poimitaan teoriaviitekehuksesta nousseita asioita ja kysymyksiä. Haastattelut etenivät ennalta määrättyjen teemojen pohjalta ilman, että haastattelijä vaikutti haastateltavan vastauksiin. Ennalta määrättyt teema-alueet olivat jokaiselle haastateltavalle samat, niiden käsittelyn laajuus vain vaihteli haastateltavan omien kokemusten mukaan. Haastattelun teema-alueet nousivat neuvolan asettamista isäkäynnin tavoitteista ja niitä olivat isien kokemukset käynnistä ja sen asiasisällöstä (parisuhde, vanhemmuus, ravinto- ja liikuntatottumukset), isyyden tukeminen ja vertaistuki sekä kehittämisedat. Haastattelurunkoon poimittiin lisäksi tukisanoja teoriaviitekehuksesta nousseista asioista. Haas-

tattelussa isät saivat vapaasti kertoa omia ajatuksiaan ja kokemuksiaan. Haastatteluiden jälkeen haastattelut litteroitiin eli saatettiin kirjalliseen muotoon.

Haastattelussa tutkija välittää kuvaa haastateltavan ajatuksista, käsityksistä ja kokemuksista vääristelemättä niitä. Puolistrukturoitu haastattelumuoto tarkoittaa sitä, että kysymykset ovat kaikille haastateltaville samat, mutta kysymysten paikkaa voidaan vaihdella. Teemahaastattelumallissa haastattelu etenee ennalta määriteltyjen, tiettyjen teemojen varassa yksityiskohtaisten kysymysten sijaan. Teemahaastattelussa aihepiiri on kaikille sama, mutta kysymysten muotoa ja järjestystä voidaan vaihdella. Teemahaastattelussa huomioidaan se, että ihmisten antamat merkitykset ja tulkinnat asioista ovat keskeisiä (Hirsjärvi & Hurme 2009, 41-48). Haastattelurunkoa laadittaessa tehdään runko teema-alueittain, teoretietoon pohjautuen. Teema-alueet koostuvat teoretiedon kautta laadituista alakäsitteistä ja alaluokista. (Hirsjärvi & Hurme 2009, 66-67.) Puolistrukturoitu teemahaastattelun malli osoittautui hyväksi haastattelumuodoksi, koska keskustelu kulki jokaisen isän kanssa hieman eri lailla, ja käytetty haastattelumuoto antoi mahdollisuuden muuttaa kysymysten paikkaa haastattelun edetessä.

6.3 Aineiston analysointi ja raportointi

Haastattelut toteutuivat syksyn 2010 aikana kokoontuvista isä-vauvaryhmien osallistujista. Haastattelut toteutettiin puolistrukturoituna teemahaastatteluna. Haastatteluihin osallistui 4 isää. Haastattelumateriaalia kertyi litteroituna yhteensä 21 liuskaa. Haastattelut kestivät yhteensä 3 tuntia 10 minuuttia.

Tutkimukseen koottu aineisto kuvaa tutkittavaa ilmiötä. Analyysin tarkoituksena on luoda selkeä ja sanallinen kuvaus tutkittavasta ilmiöstä. Analyysillä selkeytetään aineistoa ja pyritään tekemään luotettavia johtopäätöksiä. Aineiston informaatio ei saa kadota analyysiä tehdessä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108.)

Aineiston analyysi aloitettiin litteroimalla haastattelut heti haastatteluiden teon jälkeen. Välillä nauhoituksen taso oli heikohkoa, mikä teki litteroinnista ajoittain haastavaa. Neljän haastattelun jälkeen oli saatu vastaukset tutkimustehtäviin eikä uusia asioita noussut esille, joten otos todettiin riittäväksi. Litteroinnin jälkeen haastattelut luettiin useaan kertaan läpi, jotta tutustuttaisi kunnolla aineistoon. Aineiston analysointi aloitettiin alleviivaamalla haastatteluista haastattelurungon kysymysten vastauksia ja niiden olennaisimpia kohtia. Aineistosta poimittiin eri haastateltavien vastauksia haastattelurungon kysymyksiin ja koottiin niitä yhteen, jotta saatiin kokonais käsitys vastauksista. Vastauksia pelkistettiin. Aineiston pelkistäminen tarkoittaa sitä, että auki kirjoitetusta aineistosta karsitaan pois tutkimuksen kannalta epäolennainen (Tuomi & Sarajärvi 2009, 108-109). Analyysiä tehdessä oli tärkeää huomata, että haastatellut saattoivat kertoa useiden kysymysten vastauksissa tietystä, yhdestä teema-alueesta ja sen takia haastattelut piti lukea tarkasti läpi. Tekstistä löydetyt pelkistetyt ilmaukset listattiin ja etsittiin samankaltaisuuksia ja erilaisuuksia ilmauksista. Sen jälkeen ilmauksista luotiin niiden aihepiirien perusteella alaluokkia. Kun alaluokat oli muodostettu, niitä yhdisteltiin ja luotiin niistä yhdistäen yläluokat. Liitteenä on yksi analyysirungoista (Kuvio 1).

Aineistosta pyritään löytämään yhtäläisyyksiä eri haastatteluiden vastausten kesken. Aineiston luotettava kuvaileminen on koko analyysin perustana. (Hirsjärvi & Hurme 2009, 141-147.) Ilmaisut säilytettiin niiden alkuperäisessä muodossa ja alkuperäiseen aineistoon palattiin useamman kerran tarkistamaan ilmaisujen merkitys, jotta haastateltavan sanoma ei muuttuisi. Tulosten raportoinnissa käytettiin tukena suoria lainauksia isien haastatteluista. Joissakin lainauksissa on lisäksi asiasisältöä selventäviä sanoja suluissa, mikäli lainauksesta ei suoraan tule ilmi siinä käsitelty asia.

8 TUTKIMUKSEN TULOKSET

8.1 Taustatietoja tutkimukseen osallistuneista isistä

Tutkimukseen osallistui neljä isää. Iältään isät olivat 29-43 –vuotiaita. Kahdella heistä oli yliopistotasoinen koulutus, yhdellä opistoasteen ja yhdellä alemman opistoasteen koulutus. Kahdella isällä oli perheessään useampia lapsia ja kaksi osallistui isä-vauvaryhmäneuvolaan esikoisensa kanssa. Kukaan isistä ei ollut aikaisemmin osallistunut isä-vauvaryhmäneuvolaan. Isistä yksi oli aikaisemmin osallistunut jonkinlaiseen isä-vauvaryhmätoimintaan(vauvauinti), kolme isää osallistui nyt ensimmäistä kertaa. Isät olivat olleet mukana lapsen neuvolakäynneillä vaihtelevasti, mutta kaikki heistä kertoivat, että osallistuvat lapsen neuvolakäynneille mielellään. Kaikki isät kertoivat osallistuneensa perhevalmennukseen ensimmäistä lasta odottaessa. Osa isistä oli sitä mieltä, että he olisivat osallistuneet perhevalmennukseen mielellään myös toista lasta odottaessa. Kaikki isät olivat kokeneet perhevalmennuksen mielenkiintoisena ja hyödyllisenä.

8.2 Isien kokemukset käynnistä

Ennako-odotukset. Isät olivat etukäteen pohtineet sitä, kuinka monta henkilöä ryhmään osallistuu ja millainen ilmapiiri tulee olemaan. Osalla isistä ei ollut ollenkaan ennako-odotuksia, he tulivat avoimin mielin. Yksi isistä kuvasi ennako-odotuksiaan negatiivisiksi. Osa jännitti tapaamista ja ajatteli sen olevan tilaisuus, jossa isät ”tarkastetaan”. Kaikki isät kuitenkin osallistuivat isä-vauvaryhmäneuvolaan mielellään. Kiinnostusta osallistua lisäsi se, että tapaaminen oli samalla vauvan puolivuotisneuvolatarkastus.

”Ajattelin, että siellä on isät ja vauvat aulassa odottamassa ja siinä sitten väkisin tutustutaan, mutta mielestäni tilanne olikin hyvin hoidettu ja järjestetty. ... En ennakkoon ajatellut, että se voisi olla niin rento.”

”Itseasiassa oli, ja vähän niin kuin negatiivisia. Tyyliin sillä lailla, että sinne tulee ryhmä isiä pakotettuna ja sitten niiltä kysellään just niin kuin isyydestä ja parisuhteesta.. Sellaista vähän niin kuin tätimäistä kyselyä ja keskustelua. Ja naisten ohjaamana..”

Ajankohta ja kesto. Isät olivat tyytyväisiä ryhmäneuvolan ajankohtaan. Usea isä oli sitä mieltä, että ajankohta oli ehdottomasti paras mahdollinen, koska he ovat neljään asti töissä ja sen jälkeen piti ehtiä käydä kotona hakemassa vauva mukaan. Yksi isä ehdotti, että ryhmäneuvola järjestettäisiin aamupäivällä, jolloin vauvat ovat virkeämpiä kuin illalla.

”Musta olis huomattavasti parempi joku aamupäivä tai aamuaika. Mut mututuntuma on että aamupäivällä on virkeempää ja sit illalla alkaa väsymys iskemään ja helpommin menee sit semmoseks itkuks. Se on tietysti hankala kysymys et mikä on paras aika, mut vauvan kannalta vois olla parempi et ois aamusta.”

Lähes kaikkien isien mielestä ryhmäneuvola oli kestoltaan hieman liian pitkä, mutta toisaalta tunti olisi jo ollut liian lyhyt aika. Isät kertoivat, että vauvat alkoivat tapaamisen loppuvaiheessa olla jo väsyneitä ja hermostuneita. Ehdotuksena olikin, että tapaaminen olisi ollut 15-20 minuuttia lyhyempi. Toisaalta isät pohtivat sitä, ehdittäkö lyhyemmässä ajassa käydä läpi kaikki tarpeelliset asiat.

”Et vaikka ne kaikki asiat oli hyviä mitä puhuttiin, niin se oli ehkä sellasen vartin – kaksikymmentä minuuttia liian pitkä. Vauvat alko jo hermostuun ja isiltä hiki valu.. ”

Ryhmän vertaistuki. Isien kokemukset toisilta isiltä saadusta vertaistuesta vaihtelivat. Osa isistä koki saaneensa vertaistukea, osa taas koki, että heillä ei ollut edes tarvetta vertaistuen saamiseen. Useampi isä mainitsikin tärkeäksi vertaisinformaation saamisen – heistä oli mukavaa ja hyödyllistä kuulla, miten muissa perheissä arki ja lapsenhoito sujuu. Vertaisinformaation tärkeäksi maininneet isät perustelivat tätä siten, että koska asiat ovat itsellä hyvin niin varsinaiselle vertaistuelle ei koettu olevan tarvetta. Varsinkin ensimmäistä kertaa isäksi tulleet kokivat saaneensa kannustavia ja rohkaisevia kommentteja muilta isiltä. He kokivat tärkeäksi kuulla muiden perheiden käytännön elämästä sekä saada tietoa siitä, miten jotkin asiat on toisissa perheissä hoidettu. Isät kertoivat saaneensa keskustelujen myötä uusia ideoita ja näkökulmia. Toisaalta etenkin useamman lapsen isät kokivat, etteivät tarvitse vertaistukea koska he tiesivät millaista arki lapsen kanssa on ja miten lasta hoidetaan.

”Kyllä koin. Ehkä ennakkoon en osannut kaivata sitä sillä tavalla, mutta koin, että se vertaistuki justiin, että kiva kuulla niitä kokemuksia ja mikä on tilanne ja meininki muualla, niin kyllä se tuntui tärkeältä.”

”Että mites teillä tehdään, tehdäänkö meillä samalla tavalla ja teenkö mä oikein.. Niin ei, sellasta tarvetta ei ollut eikä ollut kahdella muullakaan, niillä oli selvät sävelet siitä miten lasta hoidetaan. Ja se miten heillä tehdään, ei välttämättä meille kuulu.”

”Että ainakin kun oli muitakin pari niitä isiä, joilla oli useempikin lapsi niin huomasi, että niillä on samanlaista se, et aika paljon arjesta menee siihen tavallaan arkirutiinien pyörittämiseen.”

Neuvolan tuki isyyteen. Kaikki haastatellut isät kertoivat olevansa tyytyväisiä perhevalmennukseen ja että se valmisti heitä isäksi tuloon. Myös toisen tai kolmannen lapsen saaneet isät kertoivat, että olisivat osallistuneet mielellään uudestaan perhevalmennukseen, jos siihen olisi tarjottu mahdollisuus. Yksi isistä kertoi, että hän olisi halunnut osallistua perhevalmennukseen myös toista lasta odottaessa. Isät kertoivat

osallistuneensa mahdollisuuksien mukaan neuvolakäynneille mutta tunteneensa, että heidän tarpeensa ohitettiin. Neuvolakäynneillä keskityttiin enemmän äidin ja lapsen hyvinvointiin, minkä toisaalta osa isistä kokikin käynnin tärkeimpänä asiana. Osa isistä olisi kaivannut enemmän keskusteluja terveydenhoitajan kanssa. Yksi isistä toivoi, että neuvolassa olisi myös mies terveydenhoitajana.

Isät kertoivat haluavansa neuvolalta käytännön ohjeita ja suosituksia lapsen hoitamiseen. He mainitsivat arvostavansa sitä, että ammattilainen huomaa, kehittykö lapsi normaalisti. Neuvolalta toivottiin tukea koko perheelle sekä raskauden aikana että lapsen synnyttyä. Usea isä mainitsi, että äiti ja syntyvä lapsi ovat neuvolakäynnin tärkeimmät asiat. Isät kertoivat, että kynnyksellä soittamalla terveydenhoitajalle on matala.

”Joo, kyllä siis uskon että ainakin tämä tuki, mitä olemme nyt saaneet on aivan mahtavaa, kun on nämä perhevalmennukset ja sitten itsekin olen ollut hyvin aktiivisesti neuvolakäynneillä mukana raskauden aikana. Niin niin ... kyllä koen, mutta tietysti se on niin että se lapsi sitten itsessään kasvattaa ja valmentaa. Mutta hyvin on osattu auttaa ja tukea ennakkoon ja nyt tälläkin hetkellä.”

”Mä en oo oikeestaan tarvinnu, se menee siihen että mamma sitten soittelee jos on jotain ollu. Mutta siihen mä en pysty vastaamaan, että saanko mä isänä tarpeeks, koska nyt ei oo onneks ainakaan tarvinnu mitään erikoistukee. Se on riittäny mitä on ollu.”

”Joo, mä siihen ensimmäiseen kyllä ehdottomasti sain. Siihen (isyteen) kasvoi siinä vaiheessa kun se siellä mahassa kasvo ja kuunneltiin niitä kaikkia ääniä, niin siinä mä sain, siinä synnytysvalmennuksessa. Että just tällanen tuntemattomien kokoontuminen, niin tällasen voi lakkauttaa vaikka saman tien ja kehittää sitten rajusti sitä (synnytysvalmennusta).”

Ryhmäneuvolan tarpeellisuus. Isät kokivat isä-vauvaryhmäneuvolan tarpeelliseksi ja hyödylliseksi. Tapaamisen tärkeimpänä asiana pidettiin kokemusten jakamista muiden isien kanssa ja muiden perheiden arjen ratkaisuista kuulemista. Ryhmäneuvolan hyväksi puoleksi isät mainitsivat sen, että samalla he pääsevät näkemään neuvolan toimintaa, varsinkin, jos he eivät ole päässeet osallistumaan normaaleille neuvolaikäynneille. Isät arvostivat terveydenhoitajien ammattitaitoa ja mahdollisuutta keskustella heidän kanssaan. Osa oli sitä mieltä, että ryhmäneuvolaan oli mukava osallistua mutta sitä ei koettu välttämättömän tärkeäksi. Osalle isistä ryhmäneuvolan tapaaminen oli ensimmäinen kerta kahdestaan vauvan kanssa. Osa isistä piti tärkeänä myös sitä, että vaimo sai olla isä-vauvaryhmäneuvolan ajan ensimmäistä kertaa yksin kotona, ilman vauvaa. Yksi isä toivoi, että samanlaista toimintaa olisi enemmänkin, joko neuvolan tai jonkun toisen tahon järjestämänä.

”Oli kiva kuulla toisilta isiltä suoraan, että miten heidän perheessään tehdään. Vaikka kun puhutaan kotona vauvan nukkumisesta vaimon kanssa ja vaimolta kuulee, miten toisissa perheissä tehdään.. Mutta kun sen kuulee siltä toiselta isältä, niin koin itseni paljon vastaanottavaisemmaksi siihen, se oli hyvä juttu.”

”Hyvä että on ja toivottavasti jostain sitä rahaa tulee, että säilyy systeemit. On tää ehdottomasti tarpeellinen juttu, ja vaikka sitä ei mieltäiskään sellaseks niinku tarpeelliseks, niin se kuitenkin on sitä. Se on monelta kantilta hyvä asia. Se on edelleenkin vähän liian äitijohtosta toi homma mitä on, niin on se hyvä asia että on tuollanen.”

”Siinä monikin puhu että no on niinkun ekaa kertaa kahestaan vauvan kanssa niin ehdottomasti on ja niitä sais mun mielestä olla enemmänkin vastaavanlaisia. ... Tietysti sellasille isille vielä tärkeempää, ketkä ei pääse neuvolaankaan käymään.”

Ilmapiiiri. Osa isistä kuvaili ilmapiiiriä varautuneeksi, osa taas piti tilannetta hyvinkin luontevana. Yksi isistä kertoi, että hän koki koko ryhmäneuvolatapaamisen ahdistava-

vana. Lähes kaikki isät kokivat, että pystyivät kertomaan asioistaan totuudenmukaisesti. Isät pohtivat sitä, että ryhmäneuvola ei välttämättä sovi kovin ujoille tai hiljaisille miehille, he voivat ahdistua tilanteesta.

”Tunnelma oli välitön niiden muidenkin vieraiden kanssa, koska tilanne oli sellainen että siinä mennään muutenkin aika avoimin kortein, ei tarvitse pelata mitään sosiaalisia pelejä. Sinne mennään niin, että vauvat ovat se ykkösjuttu ja isät ovat niin kuin taustalla.”

”Eihän tommonen ikinä ihan täysin luonnollinen oo. ... Se tuntuu joistakin luonnollisemmalta ja joistakin niinku, että haluaa olla taustalla ja katella vaan. Ehkä sellanen, jos on vaikeeta kysymystä tai muuta niin sellanen väkisin vastaaminen, se tekee sen luonnottomaks sit. Mutta ei nyt hirmu kankee mut ei nyt kaikista joustavinkaan.”

”Mutta suurin osa on kuitenkin sellaisia suomalaisia miehiä, joita ei saa puhumaan isyydestä kellekään. ... Että yleensähan tollasessa ryhmässä niin kuin tulee vielä sellanen sosiaalinen pakko, että lopuksi sä jopa valehtelet tai muutat sitä totuutta kuinka paljon mä sen lapsen kanssa olen ja mikä teillä on tärkeää lapsen kanssa olossa.”

8.3 Asiasisältö ja keskustelut

Terveystieteiden johtamiin keskusteluihin isät olivat pääasiassa tyytyväisiä. He kokivat hyvänä sen, että ryhmäneuvolassa pääsi kysymään ammattilaisen mielipidettä mieltä askarruttaneissa asioissa. Vauvan kasvuun ja kehitykseen ja terveystottumuksiin liittyvistä asioista isät keskustelivat ryhmässä yhdessä terveydenhoitajien kanssa. Parisuhteesta ja sen hoitamisesta sekä vauvan tuomista muutoksista elämään isät keskustelivat keskenään odotusaikana, kun terveydenhoitajat tekivät vauvoille puolivuotistarkastuksen.

Vauvan kasvu ja kehitys. Isät keskustelivat yhdessä terveydenhoitajien kanssa vauvan nukkumisesta, leikkimisestä sekä siitä, mitä vauva syö. Isät kertoivat, että oli mukavaa jutella oman vauvan kasvamisesta sekä kuulla muiden kommentteja. Toisen tai useamman lapsen isät eivät kokeneet keskustelua yhtä tärkeäksi, vaan he kuvasivat tietävänsä asioita jo entuudestaan. Yksi isistä koki, että keskustelun tarkoituksena oli vain varmistaa, onko perheissä noudatettu neuvolan antamia ohjeita. Yksi isistä kertoi, ettei kunnolla tiedä mitä ja kuinka monta kertaa päivässä lapsi syö, koska on itse päivät töissä.

”Mä luulen, että se on varsinkin jos on ensimmäinen lapsi niin se on varmaan paljon tärkeempääkin et pystyy vähän kuuleen muiden mielipiteitäkin jotka on just samassa vaiheessa menossa.. Että pystyy vähän vertaamaan, miten se oma vauva on, että onks kaikki normaalisti vai onko jotain poikkeavaa.”

”Kyllä ne oli tärkeitä sen puoleen, että näkee vähän miten muilla on ja jos selkeesti olis itellä joku asia niinkun eri lailla niin sit vois kysyä siinä tilanteessa ammattilaiselta et mikä on homman nimi.”

”Minusta se oli mukavaa, että kun omaa vauvaa seuraa niin tarkkaan, että mitä se osaa ja milloin oppinut mitäkin, niin kuuli sitten muilta isiltä että ahaa, ... teillä tehdään noin ja meillä näin. Ja sitten joku toinen asia oli ihan päinvastoin, että tuli myös rohkaisevia ja kannustavia kokemuksia muilta. ”

Terveystottumukset. Isät keskustelivat yhdessä terveydenhoitajien kanssa lautasmaalista sekä erilaisten ruoka-aineiden rasva- ja sokerimääristä. Kaikki haastatellut isät olivat sitä mieltä, että asia oli jo entuudestaan tuttua. Osa piti silti aiheen käsittelemistä tärkeänä. Isien mielestä terveystottumuksista keskusteleminen ei ollut kovinkaan oleellinen asia käynnin sisällössä, joidenkin mielestä se oli jopa täysin irrallinen aihekokonaisuus. Isät toivoivat, että olisi keskusteltu enemmän siitä, mitä puolivuotiaan lapsen ravintoon kuuluu ja mitä lapsi voi syödä.

”Niin siinä vaiheessa, kun se lapsi on vielä hyvin kaukana niistä rasvoista ja sokereista, niin ei kyllä ole mitään tekemistä tämän asian kanssa. Mutta se, että ottaa siihen mukaan sen mitä me miehet syödään, niin se ei liity mitenkään siihen keskusteluaiheeseen, se on ihan turhaa.”

”No siis lähtökohtaisestihan se on ihan tuttua asiaa ja hyvä niitä oli kuitenkin käydä läpi. ... Kyllä sitä yrittää miettiä että miten myös vaimo saa kaikki tarvittavat ravintoaineet, kun ne tarpeelliset vitamiinit kulkeutuvat sitten imetyksen kautta vauvaankin. Niin ei sitä mielestäni voi liikaa painottaa. Mutta ehkä tämä osio ei ollut se oleellisin asia siinä.”

Parisuhde ja vauvan tuomat muutokset elämään. Kun ryhmäneuvolaa pitävät terveydenhoitajat tekivät viereisessä huoneessa vauvoille puolivuotistarkastuksia, jäi osa isistä keskenään vauvojensa kanssa keskustelemaan parisuhteen hoidosta ja siitä, miten vauva on muuttanut arkea. Kaikki isät olivat sitä mieltä, että isien keskinäinen keskustelu ei ollut niin aktiivista ja aiheeseen keskittyntä, kuin yhdessä terveydenhoitajien kanssa. Osa koki hankalana sen, kun keskustelun lomassa vauvoja kutsuttiin neuvolatarkastukseen ja siten myös keskustelevat isät vaihtuivat.

Yleismaailmallisempi aihe, kuten urheilu, olisi joidenkin mielestä ollut parempi keskusteluaihe. Jos aihe on näinkin henkilökohtainen, olisi isien mielestä parempi, että keskustelukumppanit olisivat toisilleen entuudestaan tuttuja. Osa taas piti keskustelua ”miesten kesken” hyvänä ja koki, että pystyi puhumaan henkilökohtaisista ja aroistakin asioista avoimesti. Isät olivatkin sitä mieltä, että varsinkin ujoille ja puhumattomille suomalaismiehille tällainen ei välttämättä sovi. Osa isistä olisi halunnut jutella parisuhteesta ja se hoitamisesta enemmänkin, koska koki aiheen hyvin tärkeänä pikkulapsiperheiden vanhemmille.

”No, se ei ehkä ollut niin aktiivista keskustelua. Mutta ihan hyvää juttelua, ehkä se kuitenkin välillä meni siihen että ei ihan aiheesta juteltu ja vauvat touhusivat siinä omiaan. Ehkä se siinä vähän kaikilla keskittymisen herpaantui. Kun neuvolan tädit menivät siitä pois, niin tilanne ei enää ollut niin kasassa..”

”Varmaan helppo jutellakin, siinä vaiheessa tuli kuitenkin se et ne vauvat alko väsättämään.. Et tavallaan se keskustelu ei sujunu niin hyvin kun ois voinu. Se olis ollu ihan hyvä varmaan ja just siinä miesporukalla pystynyt juttelemaan niin olis varmaan helpommin tullu kerrottua asioita. Et se oli ihan ok ajatuksena.”

”Noo, siis, eihän siitä mitään tullut.. ... Kun ei se toimi tuntemattoman ihmisen kanssa, että jätetään kahdestaan huoneeseen ja pitää keskustella siitä, miten isyys on muuttanut. Jos me yritetään kahdestaan keskustella tästä silleen, että se olisi rakentavaa ja molemmat siinä vähän innostuisi, niin ei, ei..”

8.4 Isä-vauvaryhmäneuvolan kehittämisisideoita

Asiasisältö ja keskustelut. Osa isistä toivoi, että vauvan kanssa harrastamisesta olisi keskusteltu yhdessä. Isät kertoivat olevansa aktiivisia ja harrastavansa itse mielellään, ja he olisivat kaivanneet vinkkejä vapaa-ajanviettoon vauvan kanssa. Isät olisivat mielellään keskustelleet myös vauvan leikkivälineistä sekä siitä, miten puolivuotiaan lapsen maailma muuttuu, kun imetys pikkuhiljaa loppuu ja isä voi olla enemmän lapsen arjessa mukana. Osa isistä kertoi, ettei juurikaan ole päässyt osallistumaan neuvolakäynneille, joten he toivoivat, että neuvolan toimintaa olisi esitelty käynnillä ja kerrottu esimerkiksi rokotusohjelmasta ja siitä, mitä neuvolassa ylipäätään tapahtuu.

”Ehkä jostain tuollasesta vapaa-ajan jutusta, että miten vauva leikkii ja minkälaisia välineitä on mitä on porukka käyttäny, virikkeitä ja muuta.. Esim ite ollaan mietitty sitä hyppykeinua, että hommataanko vai eikö, niin siihen että miten muut on..”

”Ehkä joku mikä voisi olla, niin lapsen kehitys ja mitä kuuluu siihen kuu den kuukauden ikään ja ajattelumaailmaan, ehkä ruokintapuoli, ham paiden tuleminen..Että miten lapsen maailma muuttuu niinkun tässä

vaiheessa, kun se äiti ei ole enää koko ajan siinä naaman edessä ja muutkin voi alkaa syöttämään sitä nyt kuusikuukautisena. Se isän rooli han siinä hirveesti lisääntyy..”

Suurin osa isistä piti keskustelua terveystottumuksista tarpeettomana. Heidän mielestään osion olisi voinut jättää kokonaan pois. Aihe oli lähes kaikille jo entuudestaan tuttu ja isät mielestään tiesivät, mitä terveelliseen ruokavalioon kuuluu. Suurin osa isistä ei osannut sanoa, miten ruokattomuksista olisi voinut keskustella ilman, että asia on jo entuudestaan tuttua. Osa isistä esitti, että isien terveystottumusten tilalla olisi käsitelty enemmän vauvojen ravitsemusta ja uusien ruoka-aineiden kokeiluja.

”No sen vois jollain korvata, mutta.. Aika äkkiseltään en nyt keksi. Ehkä niinkun just siellä käytiin niitä vauvojen ruokattomuuksia , niin siihen vois jotenkin enemmän keskittyä siihen puoleen.”

Parisuhteesta ja vauvan tuomista muutoksista keskustelemista osa isistä piti liian henkilökohtaisena ja haastavana keskusteluaiheena toisilleen tuntemattomien keskustelukumppaneiden kanssa. Toisaalta osa toivoi, että aihetta olisi käsitelty enemmän ja terveydenhoitajien johdolla. Isät mainitsivat, että keskustelu ilman terveydenhoitajia ei ollut kovinkaan aiheeseen keskittynyttä ja johdonmukaista. Isät pitivät keskusteluaihetta liian laajana kokonaisuutena, ja esittivät, että aihetta olisi voinut käsitellä esimerkiksi erilaisten väittämien avulla. Osa isistä halusi, että parisuhteesta keskusteleminen poistetaan aiheista kokonaan tai sitä käsiteltäisiin yleisemmällä tasolla.

Ehkä ne on vähän liian laajoja sellasenaan ne kysymykset, ehkä jotkut vauvan tuomat muutoksetkin.. Niin siinä ois voinu jotenkin pilkkoa ne ja parisuhdejutut, niin ehkä siitä sitten sain porukka helpommin ongittua niinku niitä jutun juuria. ... Se vois olla, että ne olis väittämän muodossa sitten ja niistä vois muutamia poimia jutun juuriks.”

Ajankohta ja käyntikerrat. Käynnin ajankohtaan oltiin poikkeuksetta tyytyväisiä lukuun ottamatta yhtä isää, joka esitti ryhmäneuvoloita pidettäväksi aamupäivisin.

Isien mielestä tapaaminen oli hieman liian pitkä, 15-20 minuuttia lyhyempi olisi sopivampi. Usea isä oli sitä mieltä, että käyntikertoja voisi olla vähintään kaksi. Silloin isät olisivat toisilleen tutumpia ja henkilökohtaisemmistakin aiheista olisi helpompi puhua. Kahden käyntikerran etuna mainittiin myös se, että samalla isät pääsisivät osallistumaan enemmän neuvolakäynteihin ja neuvola tulisi tutuksi. Yksi isä esitti, että toinen tapaamiskerta voisi olla teoriaa ja toinen käytäntöä tai toimintaa, jolloin käytäisi esimerkiksi yhdessä vaunukävelyllä. Yksi isä ehdotti kahden käynnin järjestämistä siten, että ensimmäinen käynti olisi vauvan ollessa 6 kuukautta ja toinen 8 kuukauden iässä. Isät kertoivat, että ryhmäneuvolan tilat olivat liian pienet ja vauvoille voisi olla enemmän tilaa ja virikkeitä. Silloin keskustelu muiden isien kanssa olisi helpompaa.

”Mutta kuitenkin, että kun näkis ne jätkät kolmatta kertaa, niin sitten vois jutella siitä, että no, onko tää vaikuttanut teidän parisuhteeseen tää lapsi. ... Mutta vaihtoehto on sitten tämä, että joko tiivis ryhmä, mutta hirveän paljon enemmän rahaa pitäis sitten alkaa satsaamaan tällaiseen toimintaan... Tai sitten, että jos näin vähän on rahaa, niin ei sitten ollenkaan. Koska nää on aika puistattavia tilanteita ja hyvinkin vaikeita suomalaiselle havumetsän isälle.”

”No, kyllä luulen että tämä yksi kerta riittää. Jos niitä olis enemmän, voisi alkaa tuntua liian orjuuttavalta.”

”Kaks (käyntikertaa) ei oo sitten vielä liikaa, et jos se on niinkun vielä useemmin niin sit se alkaa menemään vähän erilaiseks taas.”

”Että kun näkis pari kertaa samalla porukalla.. Yleensähan se avoimuus kasvaa siitä, että voi ensin jutella jostain muusta et oppii vähän tuntemaan toisia tyyppejä siinä. Ettei sitä välttämättä ihan heti ventovieraille ala puhumaankaan jostain parisuhdeasioista ja vastaavista. ... Puhumattakaan sit siitä, jos ois samoja kavereita, kun tuolla valmennusporukassa.. Niin se ois sellanen jatkuva.”

Laajentaminen. Yksi isä esitti, että myös vaimot otettaisiin mukaan ryhmäneuvolapaamiseen. Isän mielestä suomalaiset miehet ovat huonoja keskustelemaan henkilökohtaisista asioista ja naiset puolestaan hyviä siinä, joten miehet saisivat ryhmäneuvolassa tukea vaimoistaan.

”Että okei, olkoot sitten niin että jos tällainen pidetään, niin sinne tulee sitten äiti, isä ja lapsi. Sillä tavalla, sitten ne voi olla ryhmässä. Sitten se äiti ja isä tukee toisiaan. Ja jos toinen on tuppisuu, niin kuin me suomalaiset miehet yleensä ollaan, niin äiti puhuis sitten. Joku tällanen homma.. Tai sitten kysyttäisi, että haluatteko te liittyä tällaiseen. Niin kuin että toivottavasti liitytte, mutta onko joku vastaan.”

Suurin osa isistä toivoi, että isä-vauvaryhmäneuvoloita järjestettäisiin muuallakin Suomessa. Isät pohtivat sitä, tulisiko käynnin olla pakollinen vai vapaaehtoinen. Yksi isistä oli sitä mieltä, että isä-vauvaryhmäneuvola voisi olla vapaaehtoinen ja suunnattu vain sellaisille isille, jotka kokevat isyyden haasteelliseksi ja tarvitsevat erikoistukea. Toisella kokoontumiskerralla ryhmäneuvolaan osallistui kuusi isää, ja haastateltujen mielestä se oli liian suuri määrä. He halusivat, että ryhmäkoot pidettäisi pienempinä.

”Perhevalmennus ja sitten vapaaehtoisuuteen perustuva pelkästään tää tämmönen(isä-vauvaryhmäneuvola).. Jos kokee isyyden ikään kuin on gelmaksi tai muuta vastaavaa ja haluaa siihen ammattilaisen apua tai vertaistukea niin sellaisille vaan, mutta ei kaikille..”

”Me tarvittaessa kyllä ollaan valmiita ottamaan apua vastaan, et siihen sit olis resursseja. Et jos tällasia on niin ne helposti hukkuu sinne ja se kaveri on siellä kädet puuskassa kun ei tule mitään parisuhteesta ja eron partaalla ollaan. Ja sit kaikki muut sanoo miten hyvin on asiat, niin sekin sit sanoo että niin on meilläkin hyvin asiat, vaikkei ookaan.”

9 POHDINTA

9.1 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuksen keskeinen kysymys on tutkimuksen luotettavuus. Laadullista tutkimuksen arviointikriteereitä ovat tutkimusaineiston kerääminen, aineiston analysointi ja tutkimuksen raportointi. Haastattelemalla tehtyä tutkimusta voidaan pitää luotettavana, kun tutkijalla on selkeä haastattelurunko (Kts. Liite 1) eivätkä kysymykset ole liian suppeita tai laajoja. Opinnäytetyön tarkoituksena on kuvata isien kokemuksia mahdollisimman objektiivisesti ja moninaisesti. Haastatteluympäristöstä pyrittiin luomaan mahdollisimman rauhallinen, jotta mikään ei häiritsisi haastattelutilannetta (Vrt. Hirsjärvi & Hurme 2009, 90-91).

Isyydestä löytyi yleisellä tasolla hyvin aineistoa ja tutkimustietoa. Myös isien kokemuksia neuvoloiden äitiyshuollosta on tutkittu lähiaikoina jonkin verran (Isien ja isyyden tukeminen äitiys- ja lastenneuvolassa 2008, Mesiäislehto-Soukka 2005, Paavilainen 2003, Säävälä ym. 2001, Viljamaa 2000 & 2003). Useiden, viimeisen vuosikymmenen sisällä tehtyjen tutkimusten perusteella saatiin rakennettua kattava kirjallinen aineiston tutkimuksen tueksi. Kattava kirjallisuusaineisto lisää tutkimuksen luotettavuutta (Vrt. Tuomi & Sarajärvi 2009, 18.) Isien haastattelut tehtiin ehdottoman luottamuksellisesti eikä haastateltavien henkilöllisyys tule ilmi missään vaiheessa tutkimusta. Ennen haastatteluiden tekoa tutustuttiin huolellisesti teemahaastattelun teoriaan, koska haastattelijalla ei ollut aiempaa kokemusta haastattelun tekemisestä. Kokemuksen puute saattoi hieman vaikuttaa haastattelujen tekoon, mutta haastatteluissa onnistuttiin vähintään kohtuullisen hyvin.

Haastattelutilanteesta pyrittiin luomaan mahdollisimman rauhallinen ja ilmapiiristä avoin. Isille kerrottiin ennen haastattelua, että haastattelu on ehdottoman luottamuksellinen. Luottamuksellisen ilmapiirin luomisessa onnistuttiin vähintäänkin kohtalaisen hyvin, koska isät kertoivat haastatteluissa hyvin henkilökohtaisiakin asioita.

Isä-vauvaryhmäneuvolakäynnistä oli kulunut enintään kaksi kuukautta haastattelua tehdessä. Isät pystyivät hyvin palauttamaan mieleen käynnin sisällön ja kokemukset käynnistä, joten käynnistä kulunutta aikaa ei voida pitää olennaisesti tutkimuksen luotettavuutta vähentävänä seikkana. Haastatteluaineisto hävitettiin tutkimusraportin kirjoittamisen jälkeen. Tutkimukseen osallistuminen oli isille täysin vapaaehtoista ja heille kerrottiin etukäteen haastattelun aihepiiristä. (Vrt. Tuomi & Sarajärvi 2009, 72-73). Tulosten raportoinnissa on käytetty suoria lainauksia isien haastatteluista analyysin luotettavuuden lisäämiseksi. Tutkimustulosten raportoinnissa on käytetty tasapuolisesti lainauksia kaikkien tutkimukseen osallistuneiden isien haastatteluista.

Ennen haastatteluiden tekoa käytiin tutustumassa isä-vauvaryhmäneuvolaan ja osallistuttiin useampaan ryhmäneuvolatapaamiseen. Myös neuvolan terveydenhoitajien kanssa keskusteltiin ryhmäneuvolatapaamisen tavoitteista ja sisällöstä. Ennen haastattelurungon rakentamista ja haastatteluiden tekoa haluttiin saada selkeä kuva siitä, mitä isä-vauvaryhmäneuvolakäynnillä tapahtuu. Selkeä käsitys isä-vauvaryhmäneuvolasta helpotti haastatteluiden tekoa ja aineiston analysointia sekä myös lisää tutkimuksen luotettavuutta.

Haastattelututkimuksessa eettiset näkökulmat ovat monitahoisia ja ne täytyy huomioida tarkasti. Ihmisiin kohdistuvissa tutkimuksissa tärkeitä eettisiä periaatteita ovat luottamuksellisuus, oikeaan tietoon perustuva suostumus tutkimukseen, yksityisyys ja tutkimuksen seuraukset. Tutkittavalle tulee kertoa tutkimuksen tarkoituksesta. (Hirsjärvi & Hurme 2009, 19-21.) Tutkimuslupa haettiin terveydenhuollon kuntayhtymän ylilääkäriltä. Neuvolasta saatiin lista isistä, jotka olivat käyneet isä-vauvaryhmäneuvolassa loka-marraskuussa 2010. Arvoin kahdeksan isän joukosta neljä isää, jotka valitsin osallistumaan haastatteluun. Näin neuvolan terveydenhoitajat eivät voineet vaikuttaa tutkimukseen osallistujiin tai saaneet tietää, keitä isistä haastateltiin. Näin toimittuna isien anonymiys ja yksityisyys säilyy. Kaikki valitut isät suostuivat osallistumaan haastateltaviksi. Heille lähetettiin lisäksi kotiin kirje, jossa kerrottiin opinnäytetyön tarkoituksesta ja haastattelun luottamuksellisuudesta. Isät osallistuivat mielellään haastateltaviksi ja haastattelut nauhoitettiin heidän suostumuksellaan. Ennen haastattelua isille annettiin mahdollisuus kysyä tutkimukseen

liittyvistä asioista ja haastattelusta (Vrt. Kylmä & Juvakka 2007, 92.) Haastattelunauhoja säilytettiin siten, ettei opinnäytetyön tekijän lisäksi kukaan muu ollut mahdollisuutta päästä kuuntelemaan nauhoja. Nauhoitetut haastattelut poistettiin heti niiden litteroinnin jälkeen.

9.2 Tutkimustulosten tarkastelua

9.2.1 Isien kokemukset isä-vauvaryhmäneuvolasta

Isät kokevat neuvolan naisten valtakuntana, joten he eivät tule neuvolaan ellei heitä pyydetä sinne aktiivisesti. Suora kontakti terveydenhoitajaan kannustaa isiä aktiivisempaan vauvanhoitoon ja perhe-elämään. (Vrt. Säävälä ym. 2001, 38.) Tutkimukseen osallistuneet isät pitivät isä-vauvaryhmäneuvolaa tärkeänä ja osallistuivat siihen mielellään. Osalla isistä ei ollut selkeää ennakkokäsitystä siitä, mitä ryhmäneuvolassa tapahtuu. Ryhmäneuvolaa järjestävän neuvolan voisi siis olla aiheellista pohtia, tulisi-ko isille lähetettävää kutsukirjettä kehittää tai jollakin muulla tavalla yrittää lisätä isien positiivisia ennako-odotuksia ryhmäneuvolasta.

Isät pitivät tärkeänä erityisesti keskusteluja vauvan kasvusta, kehityksestä sekä uni- ja ruokarytmistä yhdessä terveydenhoitajan kanssa. Osa isistä kertoi, että esimerkiksi vauvan ruokailurytmistä keskusteleminen oli haastavaa, koska isät eivät tieneet, mitä heidän vauvansa syö. Haastatellut isät kokivat työssä käymisen vähentävän yhteistä aikaa lapsen kanssa (Vrt. Mesiäislehto-Soukka 2005, 132), ja siten vaimolla on päävastuu lapsen hoidosta. Tämä herättää toisaalta ajatuksia siitä, että määräävätkö vaimot isien kotona ollessakin liikaa eivätkä anna isälle tarpeeksi tilaa ja vastuuta vauvan hoidossa. Kun vauva on jo puoli vuotta ollut perheen arjessa mukana, niin kyllä isän pitäisi osallistua lapsen elämään tasavertaisesti äidin kanssa. Äideillä on tärkeä rooli vanhempien tasapuolisen vastuun jakamisessa lapsen hoidosta (Vrt. Mesiäislehto-Soukka 2005, 122-123; Viljamaa 2003, 22). Osa isä-vauvaryhmäneuvolan

tapaamiseen osallistuneista isistä kertoi, että tapaaminen oli ensimmäinen kerta, kun he olivat lähteneet pois kotoa kahdestaan vauvan kanssa. Tutkimustulosten perusteella isä-vauvaryhmäneuvolan järjestäminen on tärkeää jo sen takia, että ryhmäneuvolaan osallistuessaan isät saavat tilaisuuden yhdessäoloon vauvan kanssa kahdestaan, ilman äidin läsnäoloa.

Isät kertoivat isä-vauvaryhmäneuvolasta saaduista kokemuksista mielellään ja he halusivat kuulla muiden kokemuksia. Ensimmäisen lapsen saaneet isät kokivat isä-vauvaryhmäneuvolan hyödyllisemmäksi kuin jo toisen tai kolmannen lapsen saaneet. Kuitenkin myös useampien lasten isien läsnäolo on tärkeää, koska heillä on arvokasta tietoa perhe-elämästä ja paljon kokemuksia jaettavana. Myös Säävälän ym. (2001, 30-31) tutkimuksessa isät kokivat kokemusten jakamisen tärkeänä ja saavansa muilta isiltä tukea, arvokkaita kokemuksia ja apua oman isyytensä löytämiseen. Toisaalta isät kokivat, että hiljaisille ja vetäytyville isillä ryhmäneuvolatoiminta ei välttämättä sovi. Tämä asettaa omat haasteensa isä-vauvaryhmäneuvola järjestäville terveydenhoitajille (Vrt. Viljamaa 2003 ,114).

Isät kokivat, että keskustelu parisuhteesta ja vauvan tuomista muutoksista elämään ilman terveydenhoitajia ei ollut niin aiheeseen keskittyntä sekä johdettua keskustelua. Aihe koettiin myös liian henkilökohtaiseksi, kun keskustelukumppanit olivat toisilleen ennestään tuntemattomia. Säävälä ja kumppanit havaitsivat tutkimuksessaan, että miehet eivät ole tottuneet jakamaan tuntojaan ja puhumaan intiimeistä, aroista asioista. Sen takia osa miehistä menee lukkoon jo pelkästä ehdotuksesta keskustella parisuhteesta tai muista henkilökohtaisista asioista. Mutta suomalaisen, hiljaisen miehenkin saa puhumaan jopa ryhmässä, jos keskustelutilanne on tarpeeksi turvallinen. (Vrt. Säävälä ym 2001, 24.) Isät kertoivat, että keskusteleminen toisten isien kanssa olisi helpompaa, jos tapaamisia olisi useampi kuin yksi. Yksi isistä kertoi, että ryhmän paine saattaa aiheuttaa sen, että isät vääristelevät totuutta eivätkä uskalla kertoa mieltä painavista asioista. Ryhmässä on varsinkin alkuvaiheessa tyypillistä ylläpitää ns. onnellisuusmuuria ja välttää vaikeista ja aroista aiheista puhumista, jolloin ryhmän vetäjän tulee rohkaista, tukea ja luoda turvallinen ilmapiiri keskusteluille (Vrt. Säävälä ym 2001, 40-41).

Paavilaisen (2003, 137) mukaan isien tapaaminen neuvolassa on erinomainen mahdollisuus saada isät pohtimaan omaa terveyttään ja lisätä tietoisuutta omasta terveydenhoidosta. Tutkimustuloksissa kävi ilmi, että terveystottumuksista keskusteleminen koettiin asiayhteydestä irrallisena eikä niin tärkeänä osana ryhmäneuvolakäyntiä. Kuitenkin kaksi isää oli sitä mieltä, ettei terveellisen ravinnon merkitystä voi ikinä korostaa liikaa. Terveystottumusten käsittelystä isä-vauvaryhmäneuvolassa isät olivat kuitenkin valmiita luopumaan kokonaan, koska he kertoivat tietävänsä jo entuudestaan terveellisen ruokavalion tärkeyden. Terveellisestä ruokavaliosta keskusteleminen on tärkeää, koska lapset saavat ruokailun mallin vanhemmiltaan. Vanhemmat ovat myös vastuussa lapsen monipuolisen ruokavalion toteuttamisesta. Isä-vauvaryhmäneuvolassa tulisi isien toiveiden mukaisesti keskustella vauvasta ja isyydestä. Perheen terveystottumuksista voisi keskustella yhdessä terveydenhoitajan kanssa silloin, kun koko perhe on neuvolakäynnillä mukana.

Isät luottivat terveydenhoitajien ammattitaitoon. He arvostivat vain isille ja heidän lapsilleen suunnattua neuvolakäyntiä. Lähes kaikki isät olivat sitä mieltä, että yleensä neuvolassa keskitytään enemmän äitiin ja isät jäävät usein taka-alalle. Isät kertoivat olleensa tyytyväisiä neuvolan järjestämään perhevalmennukseen ja osallistuneensa siihen mielellään. Paavilainen tuo väitöskirjassaan esille, miten miehen mukanaolo neuvolassa voi edistää parin yhteisyyden kokemista lapsen odotuksessa sekä helpottaa isyyteen siirtymistä. Terveydenhoitajat voivat omalla, aktiivisella otteella sekä tunnustamalla isän roolin parantaa isien osallistumista neuvolakäynneille. (Vrt. Paavilainen 2003, 136-137) Isien kertomukset neuvolassa huomiotta jättämisestä saivat opinnäytetyön tekijän pohtimaan, eikö terveydenhoitajilla ole tarpeeksi rohkeutta ja koulutusta isien tasavertaiseen kohtaamiseen, vai koetaanko äidit yhä lapsen ensisijaisena vanhempana. Kuitenkin Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksen mukaan suuri osa terveydenhoitajista piti isien huomioimista neuvolassa luontevana osana työtään ja isän mukanaoloa lapsen kasvussa ja kehityksessä ensisijaisen tärkeänä lapsen hyvinvoinnin kannalta. (Isien ja isyyden tukeminen äitiys- ja lastenneuvolassa 2008, 25-26, 36.)

Keskeisimpänä tutkimustuloksena on, että isät pitivät isä-vauvaryhmäneuvolan tärkeimpänä asiana isyyden tuomien kokemusten jakamista ja muiden perheiden arjesta ja arjen ratkaisuista kuulemista. Oman vauvan kanssa yhdessäolo koettiin yhdeksi tärkeimmistä asioista isä-vauvaryhmäneuvolaan osallistumisessa. Isät osallistuivat isävauvaryhmäneuvolaan mielellään.

9.2.2 Isä-vauvaryhmäneuvolan kehittämideoita

Isät olivat pääosin tyytyväisiä isä-vauvaryhmäneuvolan tapaamiseen ja sisältöön. Eniten kehittämistä isien mielestä vaati perheen terveystottumuksista keskusteleminen terveydenhoitajan kanssa sekä keskustelutilanne, jossa isät olivat keskenään ja puhuivat parisuhteesta ja vauvan tuomista muutoksista elämään. Isät olisivat keskustelleet mielellään myös vauvan leikkivälineistä, vapaa-ajanvietosta vauvan kanssa ja neuvolan toiminnasta yleisesti.

Parisuhde koettiin keskusteluaiheena liian laajaksi kokonaisuudeksi. Yksi isistä ehdotti, että parisuhdetta voisi käsitellä esimerkiksi väittämien kautta. Teemojen käsittelemisen helpottamiseksi on mahdollista käyttää erilaisia toiminnallisia harjoituksia, esimerkiksi isät voivat pareittain keskustella teemaan liittyvän asian eri näkökulmista (Vrt. Säävälä ym 2001, 36). Isät kokivat, että parisuhteesta olisi ollut helpompaa keskustella, jos tilanne olisi ollut johdettu ja aihe olisi ollut pilkottu pienempiin osiin. Opinnäytetyön tekijä pohtiikin, voisiko rakennetta muuttaa siten, että parisuhteesta keskusteltaisi yhdessä terveydenhoitajien kanssa, jolloin isät saisivat ammattilaisilta arvokasta tietoa keskustelun lomassa. Toimiva parisuhde on kuitenkin hyvän perhe-elämän edellytys, ja varsinkin pikkulapsiperheiden vanhemmat kärsivät usein yhteisen, kahdenkeskisen ajan puutteesta (Vrt. Mesiäislehto-Soukka 2005, 122). Vaikka isät kokivat parisuhteesta keskustelemisen jopa liiankin henkilökohtaisena asiana, olisi jatkossakin perusteltua pitää aihe yhtenä ryhmäneuvolan keskusteluaiheena sen tärkeyden vuoksi. Kuten isätkin ehdottivat, aihetta voisi kuitenkin käsitellä eri tavalla.

Opinnäytetyön tuloksista kävi ilmi, että suurin osa isistä toivoi vähintään kahta isä-vauvaryhmäneuvolan tapaamista. Isät perustelivat tätä sillä, että ryhmässä on helpompi puhua avoimemmin asioista, kun keskustelukumppanit ovat edes vähän tuttuja toisilleen. Osa isistä mainitsi, että olisi todella mukavaa nähdä isä-vauvaryhmäneuvolassa samoja isiä, jotka ovat aikaisemmin olleet samassa perhevalmennusryhmässä. Silloin isät olisivat jo ennalta tuttuja toisilleen, ja keskustelu olisi helpompaa. Myös Pelkonen & Löthman-Kilpeläinen (2000, 23) ovat todenneet, että tutussa ryhmässä on helpompaa käsitellä arkojakin asioita. Henkilökohtaisten kokemusten jakamisen edellytyksiä ovat ryhmän jäsenten yhteenkuuluvuuden tunne, tilanteen riittävä turvallisuus ja avoin vuorovaikutus (Vrt. Säävälä ym. 2001, 28).

Yksi isistä ehdotti, että toinen tapaamisista olisi keskustelua ja toinen toiminnallinen tapaaminen, esimerkiksi vaunulenkillä käyminen. Samansuuntaisiin tuloksiin toiminnallisuuden tärkeydestä on päätyneet Salmela (2005). Salmelan mukaan isälapsiryhmiin osallistuvat isät pitävät tärkeänä, että asioita tehdään ryhmässä, yhdessä muiden isien sekä lasten kanssa. Isä-lapsiryhmien tapaamisia pidetään hyvin sosiaalisina tapahtumina ja isät pitivät tärkeänä yhdessäoloa omien lasten kanssa. Isät kokivat toiminnallisuuden tärkeämpänä kuin pelkän keskustelemisen ja he halusivat välttää liiallista suorittamista ja tavoitteiden asettamista. (Vrt. Salmela 2005, 60-62, 66.) Keskustelun aloittaminen on helpointa konkreettisista asioista, kuten vauvan hoitoon liittyvistä käytännön ongelmista, ja myöhemmin voidaan siirtyä myös arkojen aiheiden käsittelyyn (Vrt. Säävälä 2001, 40-41).

Yksi tärkeimmistä syistä isäryhmien järjestämiseen on se, että niissä isät pääsevät puhumaan keskenään. Näin terveydenhoitajat myös korostavat isän roolin tärkeyttä lapsen hoidossa. Äidin poissaolo on tärkeää siksi, koska äiti läsnä ollessaan ottaa helposti hallitsevan roolin ja passivoi isän jäämään taka-alalle. Äidin poissaolo antaa isälle tilaisuuden keskustella aroista, äitiyteen ja parisuhteeseen liittyvistä asioista. (Vrt. Säävälä ym 2001, 30.) Tosin yksi isä ehdotti äitien mukaan ottamista. Isä-vauvaryhmäneuvola on perusteltua pitää jatkossakin vain isille tarkoitettuna kanavana keskustella isyyteen liittyvistä asioista.

Keskeisimpiä kehittämistä vaativia asioita isä-vauvaryhmäneuvolan järjestämisessä ovat terveystottumuksista keskustelun poisjättäminen tai käsitteleminen eri tavalla sekä parisuhteen erilainen käsittely. Yksi ryhmäneuvolakäynti koettiin irralliseksi ja tapaamisia toivottiin useampia saman ryhmän kesken. Käynnin toivottiin olevan hieman lyhyempi ja tilojen toivottiin olevan paremmat. Isät toivoivat, että isä-vauvaryhmäneuvolatoiminta laajennettaisiin koko Suomen alueelle.

9.4 Jatkotutkimusaiheita

Mielestäni olisi tärkeää laajentaa tutkimusta isien mielipiteistä koskien isä-vauvaryhmäneuvolaa ja tutkia myös muiden ryhmäneuvolaan osallistuneiden isien kokemuksia.

Tutkimus koski vain yhtä neuvolaa, joten tutkimuksen voisi toteuttaa myös toisessa neuvolassa, jossa järjestetään samanlainen isä-vauvaryhmäneuvola. Siten saataisiin kattavampi kuva isä-vauvaryhmäneuvolan toteutuksesta ja isien kokemuksista sekä voitaisi verrata kahden eri neuvolan käyntien toteutusta toisiinsa. Tutkimukseen voisi liittää mukaan myös äitien mielipiteen isä-vauvaryhmäneuvolasta.

Kolmantena jatkotutkimuskohteena voisi olla terveydenhoitajien kokemusten ja valmiuksien selvittäminen isä-vauvaryhmäneuvolan järjestämisestä.

Isä-vauvaryhmäneuvolan sisältö ja keskusteluaiheet vaativat kehittämistä. Isät toivoivat, että ryhmäneuvolan tapaamisia olisi useampi, joten tulisi selvittää, onko useampien käyntien järjestäminen käytännössä mahdollista. Osalla isistä ei ollut minkäänlaisia ennakkotietoja tai ennakko-odotuksia ryhmäneuvolasta tai heidän tietonsa olivat virheellisiä, joten isälle lähetettävän kutsukirjeen sisältöä voisi kehittää informatiivisemmaksi.

LÄHTEET

Aalto, I. ja Mykkänen, J. 2010. Isyyden ihanteet, arki ja kokemukset. Raportti isyyden tutkimuksesta Suomessa. Viitattu 10.1.2011. www.nuorisotutkimusseura.fi, Ajankoh-
taista.

Auvinen, M. & Punkka, P. 2008. Parisuhteen hoitaminen pikkulapsiperheiden van-
hemmilla. Pro gradu-tutkielma. Jyväskylän yliopisto, psykologian laitos.

Bryanton, J. & Beck, CT. 2010. Postnatal parental education for optimizing infant
general health and parent-infant relationships. Viitattu 10.3.2011.
www.thecochranelibrary.com, Articles.

Doucet, A. 2006. Do men mother? Fathering, care and domestic responsibility. Uni-
versity of Toronto Press: Toronto.

Elomaa, L. & Mikkola, H. 2004. Tiedonhaku näyttöön perustuvassa hoitotyössä. Turun
ammattikorkeakoulun oppimateriaaleja. Turun kaupungin painatuspalvelut: Turku.

Featherstone, B. 2009. Contemporary fathering: theory, policy and practice. Policy
press: Bristol.

Hirsjärvi, S., ja Hurme, H. 2009. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja
käytäntö. Yliopistopaino: Helsinki.

Huttunen, J. 2001. Isänä olemisen uudet suunnat. PS-Kustannus: Juva.

Huttunen, J. & Mykkänen, J. 2008. Isäksi tulon tunteet. Teoksessa Perhesuhteet pun-
tarissa. Toim. Notko, M. & Sevón, E. Tammer-paino: Tampere.

Isien ja isyyden tukeminen äitiys- ja lastenneuvolassa. 2008. Sosiaali- ja terveysminis-
teriön julkaisuja. Viitattu 5.3.2011. www.stm.fi, Julkaisut.

Kaila-Behm, A. & Vehviläinen-Julkunen, K. 1999. Isät asiakkaina. Teoksessa Pauno-
nen, M. & Vehviläinen-Julkunen K. Perhe hoitotyössä. WSOY: Porvoo.

Kylmä J. & Juvakka, T. 2007. Laadullinen terveystutkimus. Edita: Helsinki.

L 5.9.1975/700. Isyyslaki. Säädös valtion säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 2.11.2010. www.finlex.fi, lainsäädäntö, ajantasainen lainsäädäntö.

Laadulliset tutkimusmenetelmät hoitotieteessä. 2003. Toim. Janhonen, S. & Nikkonen, M. WSOY: Helsinki.

Lammi-Taskula, J. & Salmi, M. 2009. Työnjako ja tyytyväisyys parisuhteeseen pikkulapsiperheissä. Teoksessa Lapsiperheiden hyvinvointi 2009. Toim. Lammi-Taskula, J., Karvonen, S. & Åhlström, S. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos:Helsinki.

Lastenneuvola lapsiperheiden tukena. Opas työntekijöille. 2004. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja. Edita: Helsinki.

Malinen, K. & Sevón, E. 2009. Parisuhteen hoitaminen: suhteiden arkea vai irtiottoja arjestaa? Teoksessa perhe-elämän paletti. Toim. Lämsä, T., Malinen, K. ja Rönkä, A. PS-kustannus: Juva.

Mesiäislehto-Soukka, H. 2005. Perheellisäys isien kokemana. Oulun yliopisto, lääketieteellinen tiedekunta.

Mustonen, H. 2009. Isyys eilen ja tänään: eräitä näkökulmia isyydestä. Pro gradu – tutkielma. Jyväskylän yliopisto, opettajankoulutuslaitos.

Mykkänen, J. 2010. Isäksi tulon tarinat, tunteet ja toimijuus. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto, kasvatustieteiden tiedekunta.

Niemelä, M. 2009. Isä perhevapaalla: perhevapaan ja isyyden merkitykset miehelle. Pro gradu – tutkielma. Lapin yliopisto, yhteiskuntatieteiden tiedekunta.

Paajanen, P. 2006. Päivisin leiväntuoja, iltaisin hoiva-isä. Perhebarometri 2006. Väestötutkimuslaitoksen katsauksia. Vammalan kirjapaino: Helsinki.

Paavilainen, R. 2003. Turvallisuutta ja varmuutta lapsen odotukseen. Väitöskirja. Tampereen yliopisto, hoitotieteen laitos.

Pelkonen, M. & Löthman-Kilpeläinen, L. 2000. Neuvola lapsiperheiden tukena. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja. Edita: Helsinki.

- Puputti-Rantsi, A. 2010. Isien tuen- ja tiedontarpeet isyydestä, odotusajasta ja synnytyksestä. Pro Gradu-tutkielma. Turun yliopisto, hoitotieteen laitos.
- Salmela, E. 2005. Isälapsiryhmät vanhasta isyydestä uuteen isyyteen. Pro gradu-tutkielma. Jyväskylän yliopisto, kasvatustieteen laitos.
- Säävälä, H., Keinänen, E. & Vainio, J. 2001. Isä neuvolassa – työvälineitä ja ajatuksia vauvaa odottavien ja hoitavien isien kanssa työskenteleville. Sosiaali- ja terveysministeriön tasa-arvojulkaisuja 2001:8. Edita Oyj: Helsinki.
- Säävälä, H., Keinänen, E., Vainio, J., Suomi, A., Hermanson, E. & Sihvola, S. 2002. Isän kirja. Hakapaino: Espoo.
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Gummerus Kirjapaino Oy: Jyväskylä.
- Viljamaa, M-L. 2003. Neuvola tänään ja huomenna. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto, Yhteiskuntatieteiden tiedekunta.
- Viljamaa, M-L. 2000. Neuvolan palvelukyky – Äitien ja isien tyytyväisyys, palveluiden käyttö ja odotukset. Jyväskylän sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen julkaisuja.
- Äitiys- ja lastenneuvolatyö Suomessa. 2005. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja. Yliopistopaino: Helsinki.

LIITTEET

Liite 1. Teemahaastattelurunko

Taustatietoja

- Ikä
- Koulutus
- Työssä / kotona lapsen kanssa
- Kuinka monta lasta perheessä on
- Onko osallistunut aiemmin isä-vauvaryhmiin tai –ryhmäneuvolaan, tai muihin isille tarkoitettuihin ryhmiin

1. Millaisena isät kokevat isä-vauvaryhmäneuvolan toiminnan?

Mikä sai osallistumaan isä-vauvaryhmäneuvolaan?

Millaisia ajatuksia sinulle heräsi isä-vauvaryhmäneuvolasta?

- Oliko ennako-odotuksia tai –ajatuksia, minkälaisia ?
- Koetko toiminnan tarpeellisena

Millaisia ajatuksia sinulla on käynnin asiasisällöstä

- Vauvan kasvu ja kehitys
- Ravitsemus ja liikunta
- Parisuhde
- Neuvolakäynti yhdistettynä ryhmän tapaamiseen

Mitä mieltä olet yhteisistä keskusteluista ja keskusteluaiheista

-Yhdessä terveydenhoitajien kanssa (ravitseminen, nukkuminen, vauvan taidot, mitä teet yhdessä vauvan kanssa)

-”Miesten kesken” (miten lapsi on muuttanut perheen arkea, miten hoidat parisuhdetta)

Saatko neuvolasta tukea isyyteen ja isyyteen kasvuun, jos, niin millaista?

Saitko vertaistukea ryhmän muilta isiltä?

-Koetko vertaistuen tärkeäksi

2. Miten isä-vauvaryhmäneuvolan toimintaa tulisi kehittää?

Mitä asioita toivoisit käsiteltävän isä-vauvaryhmäneuvolassa?

-Sisällön osalta

-Mikä on hyvää ja mitä toivoisit lisää

-Mitä asioita/aiheita jättäisit pois ryhmäneuvolasta

Mitä mieltä olet ryhmän kokoontumisen

-Ajankohdasta

-Kestosta

Haluaisitko, että tapaamiskertoja olisi enemmän?

Liite 2. Kirje isille

Hyvä Isä!

Olen sairaanhoitajaopiskelija Jyväskylän ammattikorkeakoulusta ja teen opinnäytetyötäni neuvolan isä-vauvaryhmäneuvolasta. Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää isien kokemuksia ja mielipiteitä isä-vauvaryhmäneuvolasta sekä saada kehittämissuhteita ryhmäneuvolan toiminnan parantamiseen. Toteutan tutkimuksen haastattelemalla isä-vauvaryhmäneuvolaan osallistuneita isiä. Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista.

Tarjoan Sinulle mahdollisuuden osallistua isä-vauvaryhmäneuvolan toiminnan kehittämiseen ja parantamiseen. Olisin hyvin kiitollinen, jos saisin haastatella Sinua. Kokemuksenne antaa arvokasta tietoa isä-vauvaryhmäneuvolan kehittämiseksi. Minulla on vaitiolovelvollisuus ja käsittelen haastattelut luottamuksellisesti. Henkilötietonne eivät tule missään vaiheessa tutkimusta esille. Käytän haastattelumateriaalia vain tätä opinnäytetyötä varten, sen jälkeen kaikki haastatteluaineistot hävitetään.

Haastatteluun osallistuneet isät saavat halutessaan oman kappaleen opinnäytetyöstä.

Kiitos mielenkiinnosta ja yhteistyöstä jo etukäteen! Mikäli Sinulla on kysyttävää opinnäytetyöhöni liittyen, voit ottaa minuun yhteyttä.

Helena Loven,

helena.loven.sho@jamk.fi

Opinnäytetyöni ohjaajina ovat opettajat

Mari Punna

Maritta Pohjolainen

JAMK, Hyvinvointiyksikkö

JAMK, Hyvinvointiyksikkö

mari.punna@jamk.fi

maritta.pohjolainen@jamk.fi

KUVIO 1 Analyysirunko.

